

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет ТВПШТСБ

Кафедра технології виробництва і переробки продукції
тваринництва
спеціальність 204 – «Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва»

Ступінь вищої освіти «Магістр»

Допустити до захисту

Рекомендувати до захисту

Декан _____ Михайло ГИЛЬ

В.о. зав. кафедри _____ Олексій СТАРОДУБЕЦЬ

“ ____ ” _____ 2023 р.

“ ____ ” _____ 2023 р.

ОЦІНКА ПРОДУКТИВНИХ ОЗНАК ОВЕЦЬ РІЗНИХ ПОРІД В
УМОВАХ ННПЦ МИКОЛАЇВСЬКОГО НАУ

04.01. – КР. 237-О. 06 11 23. 021

Виконавець:

здобувач вищої

освіти II курсу _____ Василь ВАСЮТА

Науковий керівник:

доцент _____ Галина КАЛИНИЧЕНКО

Рецензент:

завідувач лабораторії

ННПЦ МНАУ _____ Володимир ГАРИФУЛЛІН

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	6
1.1. Стан вічарства в Україні та світі	6
1.2. Класифікація овець	11
1.3. Основні породи овець, що розводять в Україні	13
1.4. Програми збереження овець в Україні	17
РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛ, УМОВИ І МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОБОТИ	23
2.1. Місце та об'єкт досліджень	23
2.2. Методика виконання роботи	26
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ	29
3.1. Характеристика продуктивності овець різних порід	29
3.2. Оцінка динаміки живої маси овець різних порід	32
3.3. Характеристика процесів росту та розвитку овець	35
3.4. Вплив породної належності овець на показники їх вовнової продуктивності	40
3.5. Технологія переробки продукції тваринництва	44
3.6. Економічна частина	49
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ	52
РОЗДІЛ 5. БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	55
РОЗДІЛ 6. ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ	60
ВИСНОВКИ	64
ПРОПОЗИЦІЇ	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТОК А	72

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається із вступу, огляду літератури, матеріалу та методики досліджень, висновків та пропозицій, списку літератури.

Робота викладена на 75 сторінках комп'ютерного набору тексту, має 13 таблиць, 1 рисунок та 45 бібліографічних джерел.

Тема роботи: «Оцінка продуктивних ознак овець різних порід в умовах ННПЦ Миколаївського НАУ».

Мета кваліфікаційної роботи: оцінка продуктивних якостей овець різних порід.

Об'єкт досліджень: ступінь взаємозв'язку породної належності овець з їх показниками вовнової продуктивності.

Предмет досліджень: реалізація породних особливостей овець при формуванні їх продуктивності.

Для реалізації зазначеної мети було поставлено такі завдання:

- дати характеристику продуктивності овець різних порід;
- оцінити динаміку живої маси овець різних дослідних груп;
- охарактеризувати процеси росту та розвитку овець;
- встановити вплив породної належності овець на показники їх вовнової продуктивності;
- здійснити економічний аналіз проведених досліджень.

При розв'язанні вище вказаних завдань були використані методи варіаційної статистики та програмне забезпечення MS Excel.

Результати досліджень апробовані на IV International Scientific and Theoretical Conference та опубліковані у закордонному виданні Васютав В.В. Performance characteristics of sheep of different breeds Modernization of science and its influence on global processes: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the IV International Scientific and Theoretical Conference, November 3, 2023. Bern, Swiss Confederation: International Center of Scientific Research <https://doi.org/10.36074/scientia-03.11.2023>

ВСТУП

Вівчарство – галузь, що забезпечує економіку України такими важливими продуктами, як вовна, овчина, баранина та молоко. Попит населення на вовняні вироби постійно зростає. Баранина за поживністю, відрізняється низьким вмістом холестерину в порівнянні з яловичиною та свининою. Овече молоко є повноцінним продуктом харчування. Від однієї вівцематки за лактацію одержують 40-70 кг молока. Шубні та хутряні овчини, каракульські смушки, а також вироби з них мають великий попит на внутрішньому та міжнародному ринках [4].

Вівчарство сприяє підвищенню ефективності використання сільськогосподарських угідь, особливо в посушливих степових та гірських районах. Вівці можуть досить ефективно використовувати малопродуктивні природні угіддя і найдешевші грубі і соковиті корми [1].

В Україні переважають породи асканійська тонкорунна (32,1%), прекос (27,5%) та цігейська (25,5%). Частка інших порід овець у підприємствах не перевищує 1,5-4,5%. Інститут тваринництва «Асканія-Нова» здійснює науково-дослідну та селекційну роботу з породами овець степової зони, а також координує всю діяльність у країні. В Україні склалися окремі зони спеціалізації вівчарства, де розводять овець за напрямками продуктивності (тонкорунний, напівтонкорунний напівгруборунний, груборунний). Тонкорунне вівчарство розміщується у більшості господарств Степу та Лісостепу України. Значні перспективи має розведення гірничо-карпатських овець [3].

Виробництво продукції вівчарства можна значно збільшити за умови розвитку та зміцнення кормової бази, підвищення рівня та якості годівлі овець. Значним резервом збільшення виробництва вівчарства є вдосконалення структури стада, економічно вигідно заводити поголів'я маток у стаді тонкорунних і напівтонкорунних порід до 50-55%, в мерлушковому вівчарстві – до 69-70%. За цих умов при забезпеченні заготівлі кормів на

одну структурну голову не менше 4-5 ц корм. од. можна збільшити виробництво вовни на 20%, а баранини майже вдвічі [4].

Економічна ефективність вівчарства значною мірою залежить від якості продукції та її повноцінності. Що і викликало інтерес наш інтерес в даному напрямку досліджень.

РОЗДІЛ 1

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1. Стан вівчарства в Україні та світі

Вівчарство в Україні вважається умовно збитковим та одним із найпроблемніших виробництв в агропромисловому комплексі країни. Стан галузі відповідає світовим стандартам, а тим паче нинішнім ринковим вимогам [8].

До останнього часу овець використовували в основному як джерело вовни для легкої промисловості. А інші напрямки вівчарства – молочний та м'ясний не отримували свого розвитку. Так було в усьому світі. Україна не була винятком – вівчарство було орієнтоване виключно на виробництво вовни. Сучасне вівчарство європейських країн спеціалізується на виробництві м'яса ягнят і молодої баранини, які становлять у загальній вартості продукції вівчарства понад 90% [9].

В Україні вовну стало не вигідно виробляти насамперед унаслідок необґрунтованого диспаритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію. Темпи зростання цін на вовну з 1990 року в середньому в 50 разів відставали від зростання цін на паливо, добрива, корми, техніку та запчастини для неї. Враховуючи той факт, що ціни на вовну не покривають витрат на їх виробництво, сільськогосподарські підприємства, і що найнебезпечніше, племінні заводи почали активно позбавлятися нерентабельного спрямування. В даний час у всіх категоріях господарств залишилося 1,73 млн. овець і кіз, а виробництво вовни у 2019 р. склало 4,11 тис. т, проти 29,8 тис. т у 1990 р. Але навіть ці значно знижені обсяги вітчизняної вовни залишаються незатребуваними вовнопереробними підприємствами з різних причин, однією з яких є низька якість виробленої продукції [12].

Сьогодні в Україні на частку баранини припадає близько 1% виробництва всіх видів м'яса, тому вівчарство з повною впевненістю можна вважати областю невикористаних можливостей щодо забезпечення населення м'ясом. Використання передових технологій вирощування овець, ретельний контроль за параметрами їх відтворення, вибір породи та правильного способу харчування та утримання тварин дозволяє досягти 50-60% рентабельності виробництва продукції. А у передових племінних господарствах України цей показник може досягати 100% [4].

Україна має величезний потенціал на ринку баранини, оскільки попит на цю продукцію у світі закрито на 40%. Понад 2,5 млрд. лише мусульман, а баранину також їдять китайці. Зараз у нас основний споживач – це мусульманські країни та Китай [3].

Крім цього, серйозні проблеми на цьому ринку є в Австралії, де вигоріли у пожежах пасовища, а на відновлення пустельних земель піде багато часу [1].

А ринок є ринок, як би це не звучало цинічно, він не чекатиме, поки Австралія відновиться. Отже, інтерес країн арабського світу до нас цілком зрозумілий сьогодні. Ми маємо просто величезний потенціал. Для того, щоб його розкрити, треба налагодити всі процеси, обчислити скільки вільної землі ми можемо використати, де цих овець тримати, чим годуватимемо, куди збувати і так далі [8].

Вівчарство досі залишається невід'ємною частиною британського сільського господарства та джерелом сировини для легкої промисловості. Особливе місце на Британських островах вівчарство посідає у Шотландії. Тут овець живе майже в півтора рази більше, ніж людей. І де ще, як не в Шотландії, було з'явитися найзнаменитішій вівці XX століття – клонованій вівці Доллі. Експеримент з вирощування тварини шляхом клонування, був поставлений Яном Вілмутом і Кейтом Кемпбеллом в Рослінському інституті поблизу Единбурга в 1996 році. Доллі прожила 6,5 років і залишила по собі шість ягнят [3].

Нині в Англії розводять овець 84 порід. Поголів'я цих домашніх тварин налічує понад 35 млн. До 60% усіх сільськогосподарських угідь у країні відведено під пасовища, що дає можливість англійським вівчарям більшу частину молодой баранини відправляти на експорт. Основними експортерами англійського овечого м'яса є Франція, Бельгія та Італія [1].

Баранина – один із стовпів англійської кухні, тут вона надзвичайно смачна, без специфічного запаху. Сідло баранчика або баранячі котлети на кісточці – традиційні англійські страви, приправою до яких часто є м'ятний соус. І навіть ті, хто зазвичай нехтує бараниною, в Англії стають її фанатами. Більше 83% всіх порід, що розводяться, відносяться до напівтонкорунного напрямку. Це дозволяє країні займати чільне місце серед світових лідерів із виробництва високоякісної вовняної сировини. До речі, лорд-канцлер Великобританії традиційно сидить на мішку, набитому вовною [4].

Довгошерсті англійські барани порід лейстер, бордер-лейстер, корнуол, лінкольн активно використовуються в усьому світі у селекційній роботі з метою збільшення м'ясної продуктивності місцевих порід та підвищення якості шерстного покриву [8].

На думку Юрія Вдовиченка, Україна і близько не вибирає квоту на експорт баранини, ягнятини, які мають підвищений попит останнім часом на міжнародному ринку [8].

За його словами, інститут постійно моніторить ситуацію та констатує, що, зокрема, в Європі 40% усієї продукції вівчарства припадає на споживання м'яса, ще 40% – молока і лише 20% – на вовну [1].

«Тепер є шанс розширити бізнес-можливості – отримувати високоякісну м'ясну продукцію, зокрема вирощуючи ягнят до року. Ми привезли імпортні генотипи, на перспективу працюємо із французькими науково-дослідними центрами. Постійно координуємося ще із 8 науково-дослідними українськими галузевими інститутами», – розповідає Юрій Вдовиченко [8].

За його словами, щоб породи точніше відповідали всім сучасним запитам, практичні спостереження ведуться у 20 базових дослідницьких господарствах Інституту тваринництва степових районів «Асканія Нова» [4].

Вчений розповідає, що тенденцію вівчарства вже підхопили заповзятливі аграрії. Наприклад, у нещодавньому аукціоні племінного поголів'я під час Всеукраїнської семінару-наради «Інноваційний розвиток вівчарства у ринкових умовах» взяли активну участь майже 200 фермерів із семи областей України. Переважно це перспективні господарства зі стадом від 200 до 500 овець, що уважно стежать за тенденціями ринку [3].

«Всі вони вже неодноразово обіклися на імпорті, – каже директор профільного інституту. – Витрачали великі кошти, але якісної племінної продукції все одно з-за кордону важко очікувати. Ми пропонуємо вітчизняну селекційно-генетичну продукцію, високоякісну елітну племінну вівцю. І обов'язково надаємо професійний супровід щодо правильного вирощування та догляду на будь-якій стадії виробництва, допомагаємо з розробкою бізнес-моделей» [8].

Вчені інституту також освоюють напрямок молочного козівництва. Вперше в Україні розробили та видали інструкцію з бонітування, системи оцінки племінних якостей кіз за комплексом господарсько корисних ознак [3].

1.2. Класифікація овець

Породи овець за основною продуктивністю прийнято ділити на чотири групи, які районовані по шести зонах [14].

1. Тонкорунні вівці, які мають у свою чергу три напрямки:

- вовнові – грозненська порода, ставропольська, сальська, радянський меринос, азербайджанський гірський меринос;
- вовняно-м'ясні – асканійська, кавказька, алтайська, забайкальська, красноярська, південно-уральська та інші породи;

- м'ясо-вовняні – прекос, казахський архаромеринос, грузинська тонкорунна жирнохвоста, в'ятська, дагестанська гірська [40].

2. *Напівтонкорунні вівці, які мають два напрямки:*

- вовняно-м'ясне – цигайська порода;
- м'ясо-вовняне, яке поділяється на:
 - а) довгововнові (куйбишевська порода, російська довгошерста, лінкольн, ромні-марш);
 - б) короткововнові (горьківська, прибалтійська, гемпшир, шропшир) [15].

3. Напівгрубововнові вівці: сараджинська, тянь-шаньська, гірничо-карпатська та інші породи [40].

4. *Грубововнові вівці, які мають такі напрямки:*

- шубні – романівська порода, північна короткохвоста та сибірська короткожирнохвоста;
- смушкові – каракульська порода, сокільська, чушка, малич, решетилівська;
- м'ясо-сальні – гісарська, едильбаївська та джайдара;
- м'ясо-вовново-молочі – карачаївська, тушинська, балбас, мазех, осетинська, індійська та інші;
- м'ясо-вовнові – черкаська, міхновська, кучугурівська та інші породи [14].

Виробнича класифікація, розроблена академіком Івановим М.Ф.

Тонкорунні породи – руно складається з тонкої однорідної вовни. Характеризуються високою швовною продуктивністю при невисоких м'ясних якостях та скоростиглості [40].

Напівтонкорунні породи – руно з однорідної напівтонкої вовни. Напівтонкорунні м'ясо-вовнові породи овець ділять на дві основні групи: довгововнові та короткововнові [15].

Напівгрубововнові породи овець. Тварини цих порід характеризуються великою величиною, високою скоростиглістю, добрими м'ясо-сальними

якостями. Вовнова продуктивність досить висока 2,5-3 кг на рік, при виході чистої вовни 65-70% [14].

Напівгрубововнові породи – від таких овець отримують неоднорідну напівгрубу вовну. Тварини цих порід характеризуються великою величиною, високою скоростиглістю, хорошими м'ясо-сальними якостями [15].

Шубні породи – розводять для отримання шубних овчин [40].

Смушкові породи – використовують для отримання смушків із завитком різних кольорів та форм [15].

М'ясо-сальні породи – дають м'ясо та сало; вовна ж у них груба і має другорядне значення [40].

М'ясо-вовново-молочні – дають м'ясо, вовну, молоко [14].

Зоологічна класифікація за формою та довжиною хвоста:

Короткохудохвості – короткий хвіст, що не досягає скакальних суглобів, без видимих відкладень жиру (романівські, північні короткохвості та ін.) [40].

Довготонкохвості – хвіст нижче скакального суглоба, без відкладень жиру (усі тонкорунні і напівтонкорунні породи, за винятком грузинської жирнохвостої і цигайської порід) [15].

Короткожирнохвості – хвіст не досягає скакальних суглобів, жир відкладається у вигляді подушки біля кореня хвоста (переважно входять вівці грубововнових порід Сибіру – бурятська, теленгинська, кулундинська) [14].

Довгожирнохвості – довгий хвіст (до скакательних суглобів і нижче) з жировими відкладеннями округлої або клиноподібної форми. На кінці хвоста жиру немає. Відносять: каракульську, кучугурівську, грузинську тонкорунну і напівтонкорунну і більшість грубововнових порід Північного Кавказу та Закавказзя [40].

Курдючні вівці – великі жирові відкладення біля кореня дуже короткого недорозвиненого хвоста. (Гісарська, Едильбаєвська, Сараджинська, Таджитська та всі курдючні вівці Ср. Азії та Казахстану) [15].

Зоологічна класифікація. Вона побудована не за ознаками відмінностей черепа, як в інших сільськогосподарських тварин, а, по формі хвоста та її довжині. Така класифікація пояснюється тим, що на розмірах та формі хвоста значно більшою мірою, ніж на черепі, відбилися відмінності між групами овець по комплексу біологічних особливостей. Довжина хвоста, згідно з цією класифікацією, враховується не в абсолютних лінійних величинах, а по тому, чи досягає кінчик хвоста скакальних суглобів чи опускається нижче. Форма хвоста характеризується ступенем розвитку жирових відкладень вздовж хвостових хребців та зовнішнім виглядом цих відкладень. Зоологічна класифікація овець була розроблена знаменитим натуралістом Палласом. До неї було внесено деякі зміни німецьким вченим Натузіусом. Згодом низку доповнень до класифікації Палласа-Натузіуса внесли вітчизняні вчені — спочатку М. П. Чирвінський, а згодом М. Ф. Іванов. Внаслідок великої мінливості числа хвостових хребців, а також форми та розмірів жирових відкладень на хвості, особливо в процесі породоутворення із застосуванням схрещувань окремих порід, за даною класифікацією не завжди можна чітко встановити різницю між вівцями різних порід, а тим більше між різними помісями. Проте зоологічна класифікація має наукове значення, оскільки вона дозволяє судити про ступінь біологічної подібності чи різницю між вівцями різних порід. А це необхідно враховувати у практиці використання порід, при районуванні та їх виборі для схрещувань. Однак в одній і тій же зоологічній групі нерідко виявляються породи дуже різні за напрямом продуктивності. Наприклад, до групи довготонкохвостих овець входять і тонкорунні породи, і м'ясні, і деякі смушкові, та різні інші грубововнові. Тож для виробничих цілей однієї зоологічної класифікації недостатньо, її доповнюють виробничою (господарською) класифікацією [14].

Виробнича класифікація відбиває напрямок продуктивності овець. Розробив її академік М.Ф. Іванов. Пропонуючи цю класифікацію як зручнішу для виробництва, він водночас наголошував на його певній

умовності. Справа в тому, що бувають випадки, коли овець однієї породи в різних місцевостях розводять для різних цілей. Наприклад, овець цигайської породи в Молдавії та особливо в країнах Балканського півострова використовують як молочно-вовняні тварини. Молочна продукція цигайських овець відіграє там важливу роль у харчуванні населення. У більшості ж районів України, Ростовської області, в Казахстані цих овець розводять лише з метою одержання вовни, м'яса, а молоко їх не має товарного значення і, як правило, не використовується як харчовий продукт. Однак у більшості порід основний напрямок продуктивності виражений досить чітко. Тому виробнича класифікація успішно застосовується і в даний час з доповненнями та змінами відповідно до розвитку вівчарства, створення нових та вдосконалення наявних порід [15].

Від овець одержують різноманітну продукцію. Основними видами її є такі: вовна; овчини; смушки; шкіра; м'ясо; сало; молоко [40].

Таким чином, вівчарство можна назвати універсальною галуззю тваринництва. Тому в вівчарстві існує і найбільша спеціалізація порід за характером продуктивності. При виборі породи для розведення необхідно визначити для себе, якій продукції віддається перевага [40].

При цьому треба мати на увазі, що в особистому господарстві вигідно тримати овець тієї породи, яка районує в даній місцевості, оскільки вони добре пристосовані до місцевих умов, витривалі та невибагливі, таких овець легко купити. Можна також тримати на особистому подвір'ї одних лише маток, а для випадку використовувати баранів-виробників з великих господарств, розташованих по сусідству [14].

1.3. Основні породи овець, що розводять в Україні

Згідно з господарською класифікацією породи овець, які розводять в Україні, розподіляють на три групи: тонкорунні, напівтонкорунні та грубововнові. До складу тонкорунних порід входять асканійська тонкорунна і

прекос, вівці яких мають однорідну тонку вовну, що складається з пухових волокон [15].

До групи напівтонкорунних входять цигайська та асканійська м'ясо-вовнова з кросбредною вовною породи, вівці яких мають однорідну вовну, що складається з перехідного волосу і грубого пуху [40].

До грубо вовнових належать гірсько карпатська, каракульська, сокольська та романовська породи овець, вовна яких складається з пухових, перехідних, остьових волокон і мертвого волосу. Залежно від основного виду продукції ці породи розподіляють на окремі підгрупи за напрямом продуктивності. До вовно-молочно-хутрового напрямку відносять українську гірсько карпатську, до смушкового – каракульську та сокільську, до шубного - романовську породи [14].

Асканійська тонкорунна

У степових областях України серед основних районованих порід є асканійська тонкорунна, яка належить до комбінованого вовново-м'ясного напрямку продуктивності. Це тварини міцної конструкції, добре пристосовані до екологічних умов південної зони України. Вони характеризуються пропорційною будовою тіла, мають жвавий темперамент, рухливі [14].

Порода характеризується багатоплідністю – 125-130 ягнят від 100 вівцематок. За оптимальних умов годівлі та утримання ягнята до 4-місячного віку досягають живої маси 28-32 кг, ярки у 18-місячному віці 55-60 кг. Жива маса баранів-плідників – 115-130 кг, вівцематок – 55-65 кг. Настриг чистої вовни у баранів-плідників становить 6-8 кг і більше, у маток – 3,2-3,4 кг [15].

Прекос

Є породою м'ясо-вовнового напрямку продуктивності. В оптимальних умовах годівлі й утримання прекоси мають міцні конструкцію й кістяк. Рухливість, жвавий темперамент вигідно відрізняють їх від інших овець м'ясо-вовнового напрямку. Конституційний тип цих тварин зумовлює посилений обмін речовин, здатність до швидкого нагулу, ефективного використання кормів [40].

Жива маса баранів-плідників становить у середньому 110-120 кг, маток і ярок відповідно 60-65 та 53-57 кг. Настриг чистої вовни у баранів становить 6,6-7,0 кг, у маток 2,5-2,7 кг. Плодючість овець становить 118-120%. Жива маса молодняку при відлученні: ярочок 28-30 кг, баранців 32-34 кг. Середньодобовий приріст ягнят від народження до 4-місячного віку – 200-220 г, 4-6-місячного – 150-180 г [40].

Цигайська

Стародавня порода, створена методами народної селекції. На сьогодні – найчисельніша порода овець в Україні [14].

У цигайських овець компактна, пропорційна будова тіла. Груди глибокі, широкі, спина помірно довга, широка, шкіра тонка, щільна, вільно облягає тулуб. У процесі поліпшення овець цієї породи створено два внутрішньо породних типи – приазовський м'ясо-вовновий та кримський вовново-м'ясний [15].

Вівці приазовського типу характеризуються добрими відгодівельними і м'ясними якостями. Середньодобові прирости живої маси до 9-місячного віку становлять 225-250 г, забійний вихід сягає 50,7-54,8%. Відтворювальні якості високі. Так, плодючість вівцематок у племзаводі «Розовський» Донецької області становить 135-165%, а до відлучення одержують по 120-130 ягнят від 100 вівцематок. Висока молочність вівцематок забезпечує добрий ріст і розвиток ягнят, їх жива маса при відлученні досягає 33-35 кг при середньодобових приростах за цей період 220-270 г [40].

Цигайські вівці кримського типу великі, мають міцну конституцію, щільну шкіру, полегшений кістяк і добру пристосованість до посушливих умов [14].

Багатоплідність вівцематок становить 120-160%. У племзаводі «Чорноморське» АР Крим вирощують до відлучення 110-120 ягнят від кожних 100 вівцематок, наявних на початок року. Середня молочність за 125 днів лактації становить 122,7 кг. Після відлучення ягнят у ранньому віці вівцематок можна доїти, одержуючи від кожної по 30-35 кг товарного молока

для виготовлення бринзи. М'ясні якості цигайського молодняка відповідають вимогам стандарту на молоду баранину. Так, забійний вихід 8-місячних баранчиків становить 46-48%, що відповідає нормі виходу баранини для овець вищої вгодованості [40].

Асканійська

Асканійська м'ясо-вовнова порода овець з кросбредною вовною із п'ятьма внутрішньопородними типами – нова вітчизняна порода, затверджена у 2007 році [15].

Асканійські кросбреди – це скороспілі, з міцною конституцією тварини, високою вовною, м'ясною і молочною продуктивністю, які добре реагують на високий рівень годівлі та добре пристосовані до умов півдня України [14].

Середня жива маса асканійських кросбредних баранів становить 125,3 кг, довжина вовни 17-19 см, настриг чистої вовни 6-8 кг при виході її 65,3%; вівцематок відповідно: 65-70 кг, 13-16 см, 3,0-4,2 кг і 66,2%. Багатоплідність вівцематок становить 148,3%, молочність за 120 днів лактації 169,8 кг. Ягнята народжуються великі: одинаки масою 5,4-5,7, двійнята 4,4-4,6 кг, до 4,5-місячного віку середня жива маса їх досягає 31-34 кг. Скороспілість асканійських кросбредів висока. До 14-місячного віку жива маса ярок становить 90,6% маси вівцематок (62,4 проти 68,9 кг) [40].

Асканійський тип чорноголових овець. Ці вівці великі й багато вовнові, з міцною конституцією, їм притаманні скороспілість та відмінно виражена м'ясність. Тулуп у них бочкоподібний, груди широкі й глибокі, індекси масивності, збитості і м'ясності характерні для овець англійських м'ясних порід [15].

Середня жива маса асканійських чорноголових баранів становить 131,5 кг, вівцематок 71,6 кг; довжина та настриг чистої вовни, відповідно, дорівнюють 16, 4 і 13,5 см та 6, 32 і 3, 72 кг, вихід чистої вовни 66,5%, багатоплідність вівцематок 150-163%. Асканійські чорноголові ягнята народжуються міцними й великими (жива маса одинаків становить 5,3-5,6,

двійнят 4,6-4,9 кг). За підсисний період ягнята збільшують живу масу у 6-7 разів і в 127-денному віці досягають 39,8 кг при середньодобових приростах 272 г і витратах корму на 1 кг приросту 4,4 корм. од. [14].

Одеський тип асканійської м'ясо-вовнової породи овець з кросбредною вовною. Виведено у 1982-2000 роках шляхом схрещування вівцематок цигайської породи одеської селекції з асканійськими кросбредними баранами. У формуванні цього генофонду використано як баранів-плідників внутрішньопородних типів цигайської породи приазовського, кримського і заволзького типів, так і баранів остфриської молочної породи, яких завезли свого часу з Німеччини. Вівці одеського типу мають міцну конституцію, пропорційну тілобудову, округлий тулуб, кінцівки широко поставлені, стегна, спина та попереки виповнені, м'ясні форми добре виражені. Жива маса баранів-плідників 93-110 кг, вівцематок 58-62 кг, настриг чистої вовни відповідно 5,0-6,5 і 2,5-2,8 кг, плодючість маток 101-123% [40].

Молочність маток за період підсису становить 135-141 кг. Після відлучення ягнят залежно від стану пасовищ у господарствах отримують по 18-35 кг товарного молока від матки. При відлученні жива маса баранців 34,0-36,0 кг, ярочок 31,5-34,0 кг, середньодобовий приріст за період підсису у баранців 238 г, ярочок 205 г. Маса тушки 9-місячних валашків 19,6-21 кг, м'якоті 15,9-17,2 кг, м'язова тканина повністю сформована і диференційована, внутрішньом'язове жировідкладення створює так звану «мармуровість» м'яса [15].

1.4. Планування селекційної роботи у вівчарстві

У нашій країні є великий довід планування племінної роботи у тваринництві. Плани племінної роботи стали складовою частиною виробничого плану кожного господарства і загального народногосподарського плану, їх складають по кожній племінній і товарній

вівцефермі, в господарствах зони діяльності держплемстанції та по кожній породі овець [40].

Головне завдання цього планування полягає в тому, щоб визначити найбільш ефективні шляхи, методи та прийоми поліпшення стада овець господарства, району, області та породи в цілому за найважливішими біологічними і господарськими ознаками. У плані конкретно зазначають передбачені дані щодо збільшення кількості породних тварин, поліпшення їхньої племінної цінності, підвищення продуктивності та якості, вирощування міцного, здорового й високопродуктивного ремонтного молодняка. Вирішення всіх питань племінної роботи пов'язують з іншими виробничими завданнями, збільшенням виходу валової й товарної продукції [22].

Планування племінної роботи з вівцями тієї чи іншої породи починається зі складання плану по господарству і насамперед по племзаводу та племінній фермі, а потім – по певній зоні чи в цілому по породі. План має відповідати реальним можливостям господарства, бути простим і чітким, вільним від непотрібного нагромадження цифр і теоретичних роздумів. До складання плану залучають спеціалістів племінних господарств, державних племінних станцій, науковців, що займаються питаннями селекції тварин [40].

План племінної роботи з породою рекомендується скласти за такою схемою:

- коротка історія породи;
- характеристика основних племінних стад (заводів та племгоспів);
- умови годівлі та утримання овець;
- розвиток молодняка в умовах вирощування;
- споріднені групи (лінії родин) та їх характеристика;
- показники росту поголів'я і підвищення продуктивності на плановий період;
- принципи племінного відбору;

- племінний підбір та розведення по лініях;
- заходи щодо поліпшення умов годівлі й утримання овець [14].

Наприклад, перспективний план племінної роботи з асканійською тонкорунною породою овець має п'ять розділів. 1. Короткі підсумки відновлення породи. В цьому розділі зазначають чисельність та поширення породи, продуктивність маток і молодняку залежно від строків окоту та особливості застосування вбирного схрещування на товарних фермах. 2. Створення племінної бази і сучасний стан вівчарства на заводах породи. По кожному племінному заводу в породі, а їх усього 5, дають короткий опис господарства, характеризують розвиток вівчарства, племінні і продуктивні якості овець заводу. По племінних господарства «Асканія-Нова», «Атманай», «Червоний чабан» та ім. Шмідта зазначають показники живої маси, настригу, а також довжину вовни овець по статеві-вікових групах за 5 років. Вміщують фото кращих баранів-плідників. 3. Перспективи розвитку породи та принципи племінної роботи з нею. У цьому розділі йдеться про зону розведення овець породи, підвищення вовнової продуктивності та поліпшення її якості, завершення роботи з перетворення помісного вівчарства на тонкорунне асканійської породи, про бажаний тип, недоліки і вади овець породи та заходи щодо їх усунення, відбір та поділ овець на класи, підбір баранів до маток, розведення по лініях, вимоги до приміщень для тварин, поліпшення годівлі та умов їх утримання. 4. Організація та методи племінної роботи в племінних господарствах. Викладено вимоги до племінних овець, описано структуру та розмір стада, подано план вирощування племінних баранів, висвітлюються особливості вирощування високопродуктивних баранів у відбіркових групах, дано план підвищення основних показників продуктивності овець, особливості відбору племінних овець, організацію та роботу з лініями на племзаводах «Атманай», «Червоний чабан», ім. Шмідта, визначено особливості відбору овець при розведенні по лініях, дано оцінку та прийоми відбору баранів за якістю нащадків. 5. Організація племінної роботи на товарних фермах. Коротко

викладено основний напрям племінної роботи в товарному вівчарстві, особливості організації ДПС, формування племінних груп та організацію вирощування молодняку [40].

Оскільки племінна робота охоплює комплекс зоотехнічних заходів щодо відтворення стада, вирощування молодняку, відбору та підбору тварин, їх годівлі та утримання, відповідно до цього план племінної роботи по стаду або фермі має охоплювати всі сторони роботи зі стадом. Розділи плану слід розмістити так, щоб кожен наступний розділ ґрунтувався на матеріалах, викладених у попередніх розділах. План племінної роботи по вівцефермі господарства складають та такою орієнтовною схемою: 1. Загальні відомості про господарство: адреса, ґрунтові та кліматичні умови місцевості, виробничий напрям господарства, земельна площа, склад земельних угідь, шляхи сполучення, стан водопостачання, кількість тварин усіх видів у господарстві та ін. 2. Історія стада: історія стада овець господарства – коли воно виникло, які були вівці і як змінювався породний склад стада в останні 5-6 років; умови годівлі за цей час, утримання тварин, догляд за ними; вирощування молодняку, рівень і характер продуктивності основних груп овець; аналіз рівня і напрямку проведення племінної роботи; характеристика використаних баранівплідників. 3. Стан стада на 1 січня поточного року: докладна характеристика стада овець за підсумками роботи останнього року. Стадо потрібно характеризувати за породним та віковим складом, живою масою, настригом і якістю вовни по статеві-вікових групах [14].

Бажано докладніше характеризувати умови вирощування молодняку та його продуктивні якості. Щодо наявності у стаді ліній і родин та їх характеристики зазначають результати лінійного розведення та міжлінійного парування, особливості спадково-господарсько-корисних ознак, живу масу, настриг, довжину вовни, тип будови тіла, швидкостиглість тварин. 4. Завдання щодо поліпшення породності стада. Вказують, як збільшуватиметься поголів'я племінних овець по роках, племінного молодняку, зазначають дані про придбання племінних тварин, а також про

реалізацію племінних ярк, баранів. Тут же можна дати характеристики тварин бажаного типу, яких розводять у стаді. 5. План індивідуального підбору. Зазначають, за якими принципами та основними ознаками проводиться підбір тварин, зокрема індивідуальний. Дають схеми внутрішньолінійного парування, міжлінійних поєднань, визначають ступінь спорідненості тварин, яких парують. До плану додаються таблиці, в яких дається план індивідуального підбору до високопродуктивних маток та груп тварин певних баранів-плідників. У цьому плані має бути відображено також співвідношення кількості у стаді тварин певних ліній. 6. Годівля овець та вирощування молодняку. Докладно описують рівень і характер годівлі різних статеві-вікових груп овець по періодах року, передбачаючи годівлю їх переважно кормами місцевого виробництва. Окремо треба описати організацію годівлі ремонтного молодняку та високопродуктивних тварин. У зв'язку з цим слід коротко викласти, як розвиватиметься кормова база господарства. Всі планові завдання щодо живої маси, настригу вовни та інших показників складають з урахуванням можливостей господарства. 7. Утримання тварин. Це заключний розділ плану. В ньому зазначають потребу у приміщеннях для овець, засоби механізації найважливіших робіт з догляду за тваринами та заходи щодо оздоровлення стада [15].

Для кожної ферми план не може бути однаковим за обсягом. Це залежить від рівня попередньої роботи та намічених заходів на перспективу. Викладений зміст плану стосується переважно планування племінної роботи в племінних господарствах та з породою в цілому. А в господарствах, які розводять товарне поголів'я овець, немає потреби складати такий план, оскільки тут не ведуть необхідних племінних записів та індивідуального обліку кількості і якості вовни, приплоду тощо. План племінної роботи на товарній вівцефермі складають за скороченою схемою Його загальний обсяг – не більш як 10 сторінок друкованого тексту. У ньому вміщують дані про [14]:

□ породність та класність відтворюваного поголів'я ферми на початок і кінець планованого строку (краще давати по статеві-вікових групах тварин – барани-плідники та пробники, матки, ярки старше року та ярки до року) [40];

□ продуктивність овець ферми на початок і кінець планованого строку, жива маса та настриг вовни (по статеві-вікових групах у середньому на одну голову). Дуже важливими показниками продуктивності овець є вихід ягнят на 100 маток, вихід чистої вовни (у відсотках), а при розведенні смушкових порід овець – одержання смушків I сорту [15];

□ строки парування та обсяг штучного осіменіння маток, основні вимоги до баранів-плідників, яких використовують при паруванні, а також показники щорічного ремонту дорослого поголів'я, продажу ярків, купівлі племінних баранів та ярків. Одним із важливих розділів плану роботи зі стадом є характеристика поголів'я овець ферми. У ньому треба дати докладний опис екстер'єру, типу, будови тіла, конституційних особливостей більшості поголів'я маточного стада та окремих груп тварин. Дати опис важливих технологічних властивостей вовни – тонини, довжини, вирівняності, звивистості та ін. Обов'язково зазначити наявні на вівцефермі недоліки, на подолання яких варто звернути увагу. Услід за цією характеристикою потрібно дати якомога докладніший опис екстер'єру – продуктивних якостей овець бажаного типу, кількість яких зростатиме. Важливо описувати конкретних високопродуктивних тварин стада, які найбільш повно відповідають природним та господарським умовам господарства. Крім перспективного плану племінної роботи у господарстві щороку розробляють комплекс зоотехнічних заходів, без здійснення яких виконання перспективного плану неможливе. Ці заходи складають у вигляді календарного плану, в якому дають перелік робіт, зазначаючи строки їх виконання та виконавців [14].

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛ, УМОВИ І МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОБОТИ

2.1. Місце та об'єкт досліджень

ННПЦ МНАУ розміщений в селі Благодарівка яке знаходиться в південно-західній частині Миколаївського району, Миколаївської області, відноситься до підзони Південного Степу. Центральна садиба знаходиться в селі Благодарівка. Територія дослідного господарства має два відділки: перший – с. Благодарівка; другий – с. Маловарварівка. Відстань від центральної садиби дослідного господарства до районного та обласного центру м. Миколаїв становить 30 км, до пункту реалізації зерна – 25 км, реалізації молока – 35 км, до залізничної станції – 30 км [7].

Навчально-науковий практичний центр Миколаївського НАУ створений наказом ректора від 04 вересня 2007р №107 за ініціативи вченої ради університету.

ННПЦ МНАУ створений за для забезпечення практичного навчання студентів, слухачів підрозділів університету шляхом поєднання теоретичного навчання з продуктивною працею, набуття ними професійних знань і вмінь зі спеціальності, оволодіння сучасними методами і формами організації праці в галузі майбутньої професійної діяльності, формування у них знань, стійких професійних вмінь, навичок, необхідних для прийняття самостійних рішень в реальних умовах виробництва [33].

Структура навчально-науково-практичного центру ННПЦ належать:

- Машинно-тракторний парк;
- Механізований тік;
- Центральна ремонтна майстерня;
- Приміщення ВРХ та СТФ;
- Зернові склади;

- Системи сучасного дощувального та краплинного зрошення;
- 1352,46 га земельних ділянок;
- Гуртожиток на 200 ліжок-місць з навчальними класами філій кафедр:
 - тракторів, сільськогосподарських машин та технічного сервісу;
 - землеробства, геодезії та землеустрою;
 - рослинництва та садово-паркового господарства.
- Навчально-дослідно-виробнича вівцеферма;
- Навчально-дослідно-виробнича бджолина пасіка;
- Лабораторія інтенсивних технологій в свинарстві кафедри технології виробництва продукції тваринництва;
- Студентські фермерські господарства, студентські виробничі кооперативи та особисті студентські господарства [33].

Рельєф місцевості де розміщений ННПЦ МНАУ переважно рівнинний, клімат помірно-континентальний, сухий, ґрунт – чорнозем південний середньосуглинковий, слабкосолонцюватий, при глибокому рівні залягання ґрунтових вод. Ґрунтоутворюючою породою є лесовидний суглинок, збагачений на вапно та гіпс, типовий для зрошуваної зони півдня України. Загальна шпаруватість у шарі ґрунту 0-40 см становить 47% [32].

Характерним для зони Південного Степу України є посушливий клімат континентального типу, з недостатньою кількістю атмосферних опадів та їх нерівномірним розподілом протягом року, низькою відносною вологістю повітря, теплою осінню та зимою, а також тривалим безморозним періодом [7].

Тривалість вегетаційного періоду складає 210-230 днів, а безморозного 170-220 днів, сума активних температур повітря (вище +10,0°C) становить 3200-3500°, середньорічна температура повітря коливається в межах 9,7-11,7°C, найбільш спекотного місяця (липня) – 23,1°C і найбільш холодного місяця (січня) – мінус 3°C. Абсолютний максимум температур дорівнює 37-42°C, абсолютний мінімум – 29-35°C [33].

Зими – нетривалі й малосніжні, з нестійкими морозами та відлигами, однак в окремі роки бувають досить суворими. Сніговий покрив невеликий – 5-6 см, в окремі періоди – 10-20 см [32].

Літо жарке та посушливе, середньомісячна температура самого теплого місяця – липня складає +21,9°C, а в окремі дні вона доходить до 39°C і більше [7].

Спеціалізація ННПЦ МНАУ вирощування зернових культур, розведення овець асканійської тонкорунної та цигайської порід, а також утримання бджолосімей на пасіці. Результати господарської діяльності господарства за останні три роки наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Результати господарської діяльності ННПЦ МНАУ

Показник	Рік								
	2020			2021			2022		
	га	валовий збір, т	врожайність, ц/га	га	валовий збір, т	врожайність, ц/га	га	валовий збір, т	врожайність, ц/га
Озима пшениця	467,5	216,7	46,35	372,8	141,4	37,92	416,6	166,3	42,3
Озимий ячмінь	75,84	32,76	43,2	52,3	18,67	35,7	76,18	30,47	41,28
Озимий ріпак	66,0	23,17	35,1	62,0	22,38	36,1	238,02	71,41	35,6
Соняшник	253,78	61,36	24,18	324,4	22,38	6,9	147,4	22,11	22,4
Кукурудза	130,0	83,05	63,88	180,0	39,43	21,9	127,0	38,25	36,4
Овочі +баштанні культури	5,97	3,88	64,95	5,9	4,50	76,19	4,95	5,69	115,0

Незважаючи на вкрай складні агротехнічні та виробничі умови середній валовий збір зернових становив 1997 т. Проте за рахунок зростання цін на паливо, мастильні матеріали, мінеральні добрива, засоби захисту рослин, собівартість продукції підвищилася [7].

Так, наприклад, за 2021 рік для проведення всіх необхідних агротехнічних та виробничих заходів було використано 85 217 літрів дизельного палива та 6650 літрів бензину [7].

Фактичні витрати по ННПЦ за останні три роки наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Фактичні витрати ННПЦ МНАУ

Показник	Рік		
	витрати, грн		
	2020	2021	2022
Заробітна плата з нарахуванням	4670536,08	5515487,03	5817643,21
ПММ (без ПДВ)	2190666,21	1641114,44	1781923,06
Добрива (без ПДВ)	4163846,40	3341075,54	3561178,60
Засоби захисту рослин (без ПДВ)	1388992,02	1302605,83	1353822,24
Насіння (без ПДВ)	441936,54	810445,31	865389,27
Запасні частини (без ПДВ)	449826,23	481133,70	526118,54
Електроенергія	75608,56	110987,95	113678,55
Вода	764630,89	1863062,29	1954203,18
Матеріали (без ПДВ)	10274,88	12967,69	14562,88
Послуги їдальні	25670,28	30900,00	32812,27
Послуги	43218,63	50585,70	50864,95
Всього	13980738,56	15160365,48	17282462,54

Середня виручка від реалізації сільськогосподарської продукції та послуг за три останні роки складала 22,548 млн. грн.

2.2. Методика виконання роботи

Дослідження проводилися на базі ННПЦ Миколаївського НАУ розміщеного на території Нечаєнської об'єднаної територіальної громади Миколаївського району в селі Благодарівка.

Мета кваліфікаційної роботи: оцінка продуктивних якостей овець різних порід.

Об'єкт досліджень: ступінь взаємозв'язку породної належності овець з їх показниками вовнової продуктивності.

Предмет досліджень: реалізація породних особливостей овець при формуванні їх продуктивності.

Для реалізації зазначеної мети було поставлено такі завдання:

- дати характеристику продуктивності овець різних порід;

- оцінити динаміку живої маси овець різних дослідних груп;
- охарактеризувати процеси росту та розвитку овець;
- встановити вплив породної належності овець на показники їх вовнової продуктивності;
- здійснити економічний аналіз проведених досліджень.

У період виробничої переддипломної практики здійснений моніторинг підходів селекційної роботи та відтворення стада у господарстві, технології розведення овець їх структури стада, ветеринарно-санітарні умови на підприємстві. При цьому використовувалися матеріали виробничої діяльності підприємства, первинного зоотехнічного, виробничого та бухгалтерського обліку, який проводиться у господарстві [7].

Результати досліджень оброблялися методами варіаційної статистики шляхом біометричної обробки вихідної інформації з використанням прикладних програм MS «Excel» з визначенням середньої арифметичної та показників мінливості (δ і Cv) [22].

Оцінці підлягали основні селекційні ознаки овець різної породної належності: настриг вовни, довжина вовни, жива маса та показники росту та розвитку за загальноприйнятими у зоотехнії методиками [31].

Дослідні групи формувалися методом аналогів, було відібрано випадковим чином по 20 голів овець асканійської тонкорунної та романівської порід. В якості контрольної групи взято випадково відібрані тварини різних порід 20 голів [19].

З метою вивчення процесів росту і розвитку овець визначали такі показники [14, 35]:

- 1) Середньодобовий приріст овець ($СП$) за формулою:

$$СП = \frac{W_t - W_0}{t}, \quad (1)$$

де $СП$ – середньодобовий приріст за різні вікові відрізки, W_t – жива маса на кінець періоду; W_0 – жива маса на початок періоду; t – проміжок часу.

2) Абсолютний приріст телиць (A) за формулою:

$$A = W_t - W_0, \quad (2)$$

де A – Абсолютний приріст за різні вікові відрізки, W_t – жива маса на кінець періоду; W_0 – жива маса на початок періоду.

3) Відносний приріст телиць (B) за формулою:

$$B = \frac{W_t - W_0}{0,5 \times (W_t + W_0)} \times 100, \quad (3)$$

де B – Відносний приріст за різні вікові відрізки, W_t – жива маса на кінець періоду; W_0 – жива маса на початок періоду; 0,5 – коефіцієнт.

На заключному етапі досліджень було проведено визначення економічної ефективності запропонованих заходів. Це дослідження виконувалося на основі «Методичних вказівок по економічному обґрунтуванню дипломних робіт студентів за спеціальністю 204-«ТВППТ» [18].

РОЗДІЛ 3.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Характеристика продуктивності овець різних порід

Інтенсифікація галузі стримується через значну різницю між продуктивністю племінного і товарного вівчарства. У товарних господарствах спостерігаються великі упущення в роботі з ремонту маточного поголів'я, низькою є частка вівцематок (38-40 %), безсистемно використовується вирощений молодняк у племгоспах. Світовий досвід та вимоги ринку визначають ефективність галузі вівчарства, за умови використання тварин з високим потенціалом м'ясної та молочної продуктивності. В той же час зберігається практична цінність вовнової продукції високої якості, за умови її сертифікації. У такому випадку набуває особливої практичної доцільності можливість не лише керувати ростом та розвитком молодих тварин, а й проводити селекційну роботу не лише за традиційними показниками продуктивності, але й особливостями формування продуктивних ознак [23, 41].

Останнім часом вівчарство в Україні різко скоротилося. Це пояснюється переходом до ринкової економіки, що породжує багато загальнодержавних проблем (невідповідність цін, енергетична криза тощо) [42].

Вихідний матеріал породотворного процесу в популяціях тонкорунних, напівтонкорунних і грубововних овець України має глибокі корені і широкі зв'язки з розвитком найважливіших напрямів світової культури вівчарства. На основі використання і поліпшення світового генофонду овець в Україні створено нові породи і типи овець різних виробничих напрямів [45].

Тому нами було поставлено за мету оцінити показники продуктивності асканійської тонкорунної та романівської порід овець, які є основними породами, що розводиться в умовах ННПЦ Миколаївського НАУ (табл. 3).

Таблиця 3

Показники продуктивності овець різних порід

Статєво-вікова група	n	Ознака		
		жива маса, кг	довжина вовни, см	настриг неминої вовни, кг
Асканійська тонкорунна				
Основні барани плідники	2	127	8,5	11,2
Ремонті барани	3	84	6,3	9,1
Ярки	25	32	5,5	6,2
Вівцематки	76	66	7,4	7,4
Молодняк 2023 р.н.	103	26	-	-
Плодючість	88	-	-	-
Романівська				
Основні барани плідники	2	60	6,9	7,9
Ремонті барани	3	38	5,8	5,4
Ярки	15	30	5,0	4,8
Вівцематки	23	48	6,1	6,3
Молодняк 2023 р.н.	72	19	-	-
Плодючість	130	-	-	-

Як видно із даних таблиці загальне поголів'я овець асканійської породи на фермі становить 301 голова, в тому числі 76 голів вівцематки основні, які мають живу масу 66 кг. В наявності є 2 основних барани-плідники, вага яких досягає 127 кг. Крім того на фермі утримується 3 ремонтних барани та 25 ярок, жива маса яких становить 84 та 32 кг відповідно. Основний відсоток в стуктурі стада займає молодняк 2023 року народження – 103 голови вага яких коливається в межах 26 кг. Вихід ягнят становить 88 голів на 76 вівцеваматок, що становить плодючість 1,15-1,16.

Характеристика овець романівської породи дає підставу стверджувати, що їх на фермі утримується значно менше. Так, є 2 основних барани та 23 вівцематки жива маса яких знаходиться на рівні 60 та 48 кг відповідно. Нарощується поголів'я ремонтного молодняка, яке складається з голів баранів та 15 голів ярок, їх жива вага становить 38 та 30 кг відповідно. В даній породній групі відмічається нарощування поголів'я молодняку 2023

року народження. За рахунок того що вівці романівської породи здебільшого багатоплідні тварини, в їх окотах спостерігалось по 2-3 ягняти, що в сумі становило 72 голови, маса молодняку в середньому 19 кг. Багатоплідні окоти призвели до високої плодючості 130%.

Аналіз показників вовнової продуктивності дослідного стада встановив, що продуктивні якості овець, як і їх жива маса менші за значення згідно встановленого стандарту породи. Так, довжина вовни у основних баранів-плідників асканійської породи становив 8,5 см, у їх аналогів романівської породи 6,9 см, що при стрижці дало змогу отримати 11,2 та 7,9 кг відповідно, настригу немітої вовни. Оскільки ремонтним баранам притаманна менше жива маса то відповідно вони мають менший настриг вовни 6,2 кг та 5,4 кг відповідно. Також вони поступаються основним баранам-плідникам і за показниками довжини вовни, яка в них на рівні 6,3 та 5,8 см відповідно. Поголів'я основних вівцематок у розрізі досліджуваних порід, також, відрізняється за показниками вовнової продуктивності. А саме вівцематкам асканійської тонкорунної породи мають настриг немітої вовни на рівні 7,4 кг, а у вівцематок романівської породи йє показник коливається на рівні 6,3 кг. Довжина вовни у вівцематок досліджуваних порід становить 7,4 та 6,1 см відповідно. Дещо менші показники вовнової продуктивності притаманні яркам, так їх настриг вовни знаходився в межах 6,2 та 4,8 кг відповідно, при довжині вовни 5,5 та 5,0 см відповідно.

Аналізуючи документи зоотехнічного та бухгалтерського обліку, нами було встановлено, що господарство спеціалізується на виробництві баранини, а вовнова продуктивність є вторинною продукцією. Внаслідок чого її реалізація здійснюється в натуральному вигляді, та у документах відповідно відсутні дані по показникам чистої вовни та її виходу.

Таким чином, в ході дослідження встановлено, що основні показники продуктивності овець різних порід, які утримуються в господарстві, які представлені живою масою, настригом та довжиною вовни у розрізі різних

статево-вікових груп овець, потребують вдосконалення, оскільки знаходяться нижче встановлених стандартів породи.

3.2. Оцінка динаміки живої маси овець різних порід

На збільшення виробництва продукції вівчарства впливає багато чинників, одними з яких є правильна організація відтворення стада та інтенсивне використання біологічних можливостей вихідних батьківських форм. Більшості порід овець, притаманний певний потенціал плодючості, прояв якого залежить від віку, умов годівлі, утримання маток і баранів у перед парувальний і парувальний періоди, строків проведення парування і ягніння, індивідуальних особливостей [3, 6].

Важливою складовою поліпшення господарськокорисних ознак овець племінних і товарних стад є відбір за пристосованістю до певних природно-кліматичних умов зони їх розведення, так як у тварин, вирощених в різних кліматичних і господарських умовах по різному розвиваються продуктивні ознаки. В сучасних умовах вівчарство може успішно розвиватися тільки при інтенсивному використанні маток для відтворення поголів'я овець, так як воно відноситься до найважливіших господарсько-корисних ознак і забезпечує в кінцевому результаті кількість виробленої продукції [1, 2].

Жива маса тварин репродуктивної частини основного стада є одним з показників здоров'я і розвитку продуктивних ознак, так як об'єднує конституціональні і спадково зумовлені властивості тварин, які по різному проявляються в конкретних природних і господарських умовах [11, 13].

Тому інтерес до вивчення живої маси овець основного стада та вплив на її формування породного фактору є актуальним для кожного регіону та господарства, що і викликало нашу зацікавленість в даному напрямку досліджень.

Характеристика динаміки живої маси овець різних порід від народження до 6-ти місячного віку встановила, що вища жива маса при

народженні була притаманна вівцям асканійської тонкорунної породи – 4,3 кг (табл. 4).

Таблиця 4

Динаміка живої маси (кг) молодняку овець у віці 0-6 місяців

Порода	n	Рівень розвитку ознаки та її мінливість й вірогідність				
		$\bar{X} \pm S_x$	σ	C_v	$d \pm S_d$	t_d
При народженні						
Асканійська тонкорунна	20	4,3±0,11	3,18	16,52	-0,2±0,2	1,0
Романівська	20	3,5±0,25	4,26	18,34	0,6±0,32	1,88
Контроль	20	4,1±0,11	3,18	16,21	×	×
2 місяці						
Асканійська тонкорунна	20	21,2±0,64	7,15	10,86	-0,8±0,85	0,95
Романівська	20	17,4±0,41	11,32	12,34	3,0±0,96	3,13**
Контроль	20	20,4±0,87	10,31	17,56	×	×
4 місяців						
Асканійська тонкорунна	20	25,0±0,89	16,28	11,33	-0,9±1,26	0,72
Романівська	20	22,7±0,62	19,23	17,28	1,4±1,39	1,01
Контроль	20	24,1±0,88	15,32	13,14	×	×
6 місяців						
Асканійська тонкорунна	20	31,5±2,17	9,32	13,12	-2,6±3,07	0,85
Романівська	20	27,4±1,58	10,05	10,21	1,5±2,69	0,56
Контроль	20	28,9±2,18	10,01	11,43	×	×

Які перевищили показник контрольної групи тварин лише на 0,2 кг, а от аналогів романівської породи на 0,6 кг. Жива маса останніх була на рівні 3,5 кг у віці новонародженості.

У 2-х місячному віці спостерігалася подібна динаміка результатів зважування овець. Кращою живою вагою відмічалися ягнята асканійської породи – 21,2 кг. В той час коли ягнята романівської породи мали живу масу лише 17,4 кг. Їх різниця з тваринами контрольної групи становить 3,0 кг, що дозволило встановити вірогідність проведених досліджень на рівні II ступеня ($P < 0,099$).

Зважування тварин у віці 4-х місяців підтвердило, вже раніше отримані дані. А саме, ягнята асканійської тонкорунної породи мали чітку перевагу за живою масою, як над аналогами контрольної групи (їх різниця становила 0,9 кг), так і над ровесниками романівської породи, де їх перевага була більш значущою і становила 2,3 кг. Які в свою чергу поступалися контрольним значенням на 1,4 кг.

Оцінка молодняка у 6-ти місячному віці встановила вже певну закономірність, коли вівці асканійської породи мали кращі значення живої маси – 31,5 кг, що вище за контрольні значення на 2,6 кг, а за живу масу іншої дослідної групи на 4,1 кг. Які в свою чергу мали гіршу живу масу яка знаходилася на рівні 27,4 кг.

З метою оцінки рівня розвитку тварин, нами було порешавлено за мету дослідити живу масу овець у більш старшому віці від 8-ти до 12-ти місячного віку (табл. 5).

Оцінюючи динаміку живої маси овець дослідних груп у віці 8 місяців, слід відмітити, що молодняк асканійської тонкорунної породи відрізнявся кращими її значеннями – 33,0 кг і мав перевагу і над ровесниками романівської породи (30,1 кг) на 2,9 кг, і над аналогами контрольної групи (32,6 кг) на 2,5 кг. При чому ця перевага і в першому і в другому випадках мала достовірний характер.

У віці 10-ть місяців при розгляді динаміки живої маси відмічалася, вже звична тенденція, коли представники асканійської тонкорунної породи мали вищу живу масу і переважали інших аналогів включених в дослідження.

Дослідивши показники живої маси у 12-ти місячному віці нами встановлена чітка перевага овець асканійської тонкорунної породи – 46,2 кг, що перевищує показники контрольної групи на 1,2 кг. Та показники романівської породи на 5,1 кг, за другим рівнем вірогідності ($P < 0,99$). Останні мають найгірші значення живої маси і поступаються контрольним даним на 3,9 кг, теж з вірогідною різницею.

Таблиця 5

Динаміка живої маси (кг) молодняку овець у віці 8-12 місяців						
Порода	n	Рівень розвитку ознаки та її мінливість й вірогідність				
		$\bar{X} \pm S_x$	σ	C_v	$d \pm S_d$	t_d
8 місяців						
Асканійська тонкорунна	20	33,0±0,44	7,26	21,72	-0,4±0,71	0,56
Романівська	20	30,1±0,64	5,27	15,32	2,5±0,91	2,74*
Контроль	20	32,6±0,56	4,13	20,14	×	×
10 місяців						
Асканійська тонкорунна	20	38,4±0,72	7,56	13,95	-0,7±0,83	0,84
Романівська	20	32,5±0,81	9,47	16,82	5,2±1,34	3,88**
Контроль	20	37,7±0,42	4,17	14,11	×	×
12 місяців						
Асканійська тонкорунна	20	46,2±0,73	16,28	18,39	-1,2±0,76	1,57
Романівська	20	41,1±0,97	19,23	17,28	3,9±1,36	2,86*
Контроль	20	45,0±0,95	11,17	15,15	×	×

Таким чином, здійснена оцінка динаміки живої маси овець різних порід встановила, що молодняк як асканійської тонкорунної, так і романівської порід значно відстає у рості, а значення живої маси не відповідають стандартам породи, як в ранньому онтогенезі до 6-ти місячного віку, так і в більш старшому віці. При цьому протягом всього досліджуваного періоду кращою живою масою відрізнявся молодняк асканійської тонкорунної породи (4,3; 31,5 та 46,1 кг), який мав стійку перевагу над ровесниками романівської породи (3,5; 27,4 та 41,1 кг).

3.3. Характеристика процесів росту та розвитку овець

Вивчення розвитку організму з урахуванням генотипу тварин і умов середовища дає змогу значно прискорити процес удосконалення існуючих порід. Інтенсивність росту і розвитку, а також збільшення живої маси в різні вікові періоди мають велике значення, оскільки скоростиглий молодняк

швидше досягає строку господарського використання з меншими витратами корму на одиницю приросту. За динамікою живої маси з віком можна судити про інтенсивність росту, характер обміну речовин, скоростиглість і стан організму в цілому. Тому представляє науковий і практичний інтерес вивчення особливостей росту і розвитку чистопородних і помісних овець м'ясного напрямку продуктивності [13].

Оскільки продуктивність дорослих тварин пов'язана з ростом і розвитком в ранньому онтогенезі, а їх рівень закладається в період вирощування молодняку, жива маса є предметом поглибленого вивчення. Ще Свечін К.Б. у своїх роботах підкреслював важливість особливостей періодизації індивідуального росту та розвитку тварин в онтогенезі [16].

Характеристика динаміки приростів живої маси овець різних порід у період від народження до двохмісячного віку встановила, що кращими приростами живої маси у вказаний віковий період відрізнявся молодняк асканійської тонкорунної породи (табл. 6). А саме вони мали перевагу за середньодобовим (563,3 грами), абсолютним (16,9 кг) та відносним (132,5%) приростами, порівняно з контрольною групою на 20,0 грами, 0,6 кг ($P < 0,99$) та 0,6% відповідно. При цьому середньодобовий приріст контрольної групи становить 543,3 грами, абсолютний 16,3 кг, а відносний 133,1%, що в свою чергу вище за показники приростів молодняку овець романівської породи за середньодобовим (463,3 грами) приростом на 80,0 грам ($P < 0,999$), за абсолютним (13,9 кг) приростом на 2,4 кг та відносним (133,0%) приростом на 0,1%.

Дещо інша тенденція відмічалася у віковий період 2-4 місяці, коли кращі прирости були характерні молодняку романівської породи – їх середньодобовий приріст був на рівні 176,6 грам, абсолютний на рівні 5,3 кг, а відносний – 26,4%. Що перевищувало контрольні значення на 53,3 грами ($P < 0,999$), на 1,6 кг та 9,8% ($P < 0,95$) відповідно. Молодняк асканійської породи також виявився кращим за приростами живої маси порівняно з вівцями контрольної групи на 3,3 грами за середньодобовим приростом

(126,6 грам), на 0,1 кг за абсолютним приростом (3,8 кг) та поступався їм за відносним приростом (16,4%) на 0,2%.

Таблиця 6

Динаміка приростів живої маси молодняка овець у віці 0-6 місяців

Порода	n	Середньодобовий приріст, г		Абсолютний приріст, кг		Відносний приріст, %	
		$\bar{X} \pm S_x$	$d \pm S_d$	$\bar{X} \pm S_x$	$d \pm S_d$	$\bar{X} \pm S_x$	$d \pm S_d$
0-2 місяців							
Асканійська тонкорунна	20	563,3±21,4	-20,0±18,3	16,9±1,1	- 0,6±0,18**	132,5±3,1	0,6±2,84
Романівська	20	463,3±9,6	80,0±14,2***	13,9±2,8	2,4±1,1	133,0±2,4	0,1±1,42
Контроль	20	543,3±15,1	×	16,3±4,3	×	133,1±1,7	×
2-4 місяців							
Асканійська тонкорунна	20	126,6±2,8	-3,3±4,2	3,8±1,1	-0,1±1,25	16,4±1,1	0,2±1,48
Романівська	20	176,6±7,7	-53,3±3,6***	5,3±0,85	-1,6±0,24	26,4±2,2	-9,8±3,58*
Контроль	20	123,3±4,1	×	3,7±2,5	×	16,6±3,4	×
4-6 місяців							
Асканійська тонкорунна	20	216,0±17,4	-56±11,3***	6,5±2,2	-1,7±2,18	23,0±3,18	- 14,0±2,17* **
Романівська	20	156,6±10,2	3,4±8,8	4,7±3,1	0,1±5,5	18,8±3,21	-9,8±4,68*
Контроль	20	160,0±7,7	×	4,8±1,0	×	9,0±4,28	×
0-6 місяців							
Асканійська тонкорунна	20	906,6±8,8	-80±25,5**	27,2±3,4	-2,4±2,25	151,9±22, 7	- 58,4±13,23 ***
Романівська	20	796,6±5,9	30,0±11,54*	23,9±2,7	0,9±2,94	154,6±18, 3	- 61,1±21,2*
Контроль	20	826,6±4,3	×	24,8±2,2	×	93,5±14,7	×

У віковий період 4-6 місяців спостерігалася не однозначна динаміка приростів продуктивності молодняка овець у розрізі досліджених породних груп. Так, за даними середньодобового та абсолютного приростів встановлена чітка перевага представників асканійської тонкорунної породи – 216,0 грами та 6,5 кг відповідно, що вище за контрольні значення на 56,0 грам та 1,7 кг відповідно. При чому різниця за середньодобовим приростом була вірогідні за найвищим рівнем ($P < 0,999$). Молодняк романівської породи за даними середньодобового та абсолютного приростів показав найгірші значення – 156,6 грам та 4,7 кг відповідно, що було гірше за контрольну групу на 3,4 грами та

0,1 кг відповідно. За обрахунками відносного приросту спостерігалася чітка перевага тварин дослідних груп над представниками контрольної групи (9,0%), порівняно з асканійською тонкорунною породою (23,0) на 14,0% ($P < 0,999$), а з романівською породою (18,8%) на 9,8% за першим рівнем вірогідності.

Аналогічна тенденція спостерігається за приростами живої маси у віці від народження до 6-ти місячного віку, де чітку перевагу за середньодобовим та абсолютним приростами мали представниці асканійської тонкорунної породи, в той час коли гіршими виявилися аналоги романівської породи. За відносним приростом за даний віковий період гірші значення притаманні контрольній групі тварин, які поступаються вівцям як асканійської тонкорунної породи так і вівцям романівської породи.

Оцінка приростів живої маси овець у віці від 6-ти до 12-ти місяців встановив неоднозначну тенденцію. А саме у віці 6-8 місяців перевагу за середньодобовим, абсолютним та відносним приростами мали вівці контрольної групи 123,3 грами, 3,7 кг та 12,0% відповідно. При чому їх перевага за середньодобовим приростом над вівцями асканійської тонкорунної породи становила 73,3 грами і відповідала першому рівню вірогідності. За іншими показниками та групами їх перевага відмічалася але вона не набула суттєвих значень і не мала вірогідного напрямку (табл. 7).

Динаміка приростів живої маси за віковий період 8-10 місяців мала протилежний характер. І тут вже спостерігалася чітка перевага овець асканійської тонкорунної породи за середньодобовим приростом (180,0 грам) на 10,0 грами, за абсолютним приростом (5,4 кг) на 0,3 кг та за відносним приростом (15,1%) на 7,42% над тваринами контрольної групи. Яким в свою чергу були характерні показники вище зазначених приростів – 170,0 грам, 5,1 кг та 7,68% відповідно. При цьому спостерігалася перевага овець контрольної групи над вівцями романівської породи за середньодобовим приростом (80,0 грам) на 90,0 грам з вірогідною різницею ($P < 0,999$), за

абсолютним приростом (2,4 кг) на 2,7 кг та відносним приростом (7,66%) на 0,02%. При чому за останнім спостерігалася лише ледь помітна різниця.

Таблиця 7

Динаміка приростів живої маси молодняку овець у віці 6-12 місяців

Порода	n	Середньодобовий приріст, г		Абсолютний приріст, кг		Відносний приріст, %	
		$\bar{X} \pm S_x$	$d \pm S_d$	$\bar{X} \pm S_x$	$d \pm S_d$	$\bar{X} \pm S_x$	$d \pm S_d$
6-8 місяців							
Асканійська тонкорунна	20	50,0±12,3	73,3±26,52*	1,5±2,2	2,2±1,17	4,65±3,8	7,35±6,24
Романівська	20	90,0±9,8	33,3±17,48	2,7±1,8	1,0±6,00	9,39±4,4	2,61±5,32
Контроль	20	123,3±13,4	×	3,7±2,5	×	12,0±5,2	×
8-10 місяців							
Асканійська тонкорунна	20	180,0±5,6	-10,0±6,48	5,4±1,2	-0,3±1,18	15,1±2,7	-7,42±4,84
Романівська	20	80,0±6,2	90,0±6,58***	2,4±1,8	2,7±3,24	7,66±3,1	0,02±6,28
Контроль	20	170,0±5,8	×	5,1±2,0	×	7,68±3,2	×
10-12 місяців							
Асканійська тонкорунна	20	260,0±15,6	-16,7±17,48	7,8±2,3	-0,5±2,85	18,4±2,46	-0,8±3,28
Романівська	20	286,7±5,5	- 43,4±10,24** *	8,6±3,4	-1,3±6,23	23,4±2,96	-5,8±4,46
Контроль	20	243,3±9,4	×	7,3±3,5	×	17,6±3,47	×
6-12 місяців							
Асканійська тонкорунна	20	516,2±13,2	112,7±12,48**	14,7±3,5	1,4±2,13	37,8±18,4	5,8±17,4
Романівська	20	486,1±9,2	142,8±10,58**	13,7±2,8	2,4±3,17	40,0±10,7	3,6±11,4
Контроль	20	628,9±11,5	×	16,1±2,4	×	43,6±9,9	×

У віковий період 10-12 місяців та 6-12 місяців також не однозначна динаміка приростів продуктивності. Так, в перший віковий період мали перевагу вівці романівської породи, як над вівцями асканійської тонкорунної породи (260,0 гарам, 7,8 кг та 18,4% відповідно), так і над тваринами контрольної групи (243,3 грами, 7,3 кг та 17,6% відповідно), за середньодобовим – 286,7 грам, абсолютним – 8,6 кг та відносним – 23,4% приростами живої маси. при чому їх перевага за середньодобовим приростом була високовірогідною і сягнула третього рівня ($P < 0,999$).

Аналіз динаміки приростів живої маси овець дослідних груп за віковий період 6-12 місяців встановив подібну тенденцію з віковим періодом 6- місяців. А саме кращі прирости були характерні тваринам які відносилися до контрольної групи. Особливо значана перевага відзначалася за середньодобовими приростами, яка мала достовірний характер і сягнула третього рівня ($P < 0,999$).

Таким чином, оцінка приростів живої маси овець різних порід встановила неоднозначну динаміку їх росту та розвитку. А саме у віковий період від народження до 6-ти місячного віку кращими приростами характеризувалися вівці асканійської тонкорунної породи. В той час коли у більш старшому віці від 6-ти до 12-ти місячного віку у більшості вікових періодів кращу динаміку росту мали вівці романівської породи, що позначилося і на їх вищих показниках середньодобового, абсолютного та відносного приростів.

3.4. Вплив породної належності овець на показники їх вовнової продуктивності

Удосконалення існуючих порід – це невід’ємний елемент племінної роботи, яка забезпечує прогрес галузі. Одні й ті самі породи не можуть існувати постійно в незмінному стані. Потреби людини в продукції вівчарства зумовлюють розгортання робіт щодо виведення нових порід, типів і ліній овець [15].

Продуктивність овець в усіх регіонах країни, в тому числі і традиційно вівчарських – південних областях, дуже низька: настриг чистої вовни від вівці на протязі останніх 25-30 років знаходиться на рівні 1,5-1,9 кг.

Процес якісного перетворення вівчарства України в значній мірі зумовлений станом племінних ресурсів, тобто генофондом порід. Основним чинником, який впливає на ріст і розвиток вовнового покриву і який зумовлює одержання того або іншого виду вовни – є порода овець [42].

Відомо також, що вовнова продуктивність визначається і індивідуальними особливостями тварин в межах однієї породи. Вовнова продуктивність при інших рівних умовах зумовлена генотипом [41].

Оскільки між показниками продуктивності та породними особливостям овець існує певна залежність, тому нами було поставлено за мету, встановити вплив породною належності овець на їх продуктивні якості.

Здійснення оцінки продуктивних якостей овець різних порід встановлена чітка взаємозалежність між ознаками продуктивності та породою овець. Так, оцінка живої маси овець різних порід встановила що дорослі вівці асканійської тонкорунної породи мали живу масу 84,5 кг та перевищували показник контрольної групи на 12,3 кг за другим рівнем вірогідності ($P < 0,99$). В той час контрольна група тварин мала кращу живу масу порівняно до овець романівської породи (62,2 кг) на 10,0 кг, жива маса яких була на рівні 72,2 кг (табл. 8).

Таблиця 8

Показники вовнової продуктивності овець різних порід

Порода	n	Рівень розвитку ознаки та її мінливість й вірогідність				
		$\bar{X} \pm S_x$	σ	C_v	$d \pm S_d$	t_d
Жива маса, кг						
Асканійська тонкорунна	20	84,5±5,8	3,4	8,7	-12,3±3,5	3,51**
Романівська	20	62,2±6,2	9,2	10,3	10,0±5,8	1,072
Контроль	20	72,2±4,3	3,2	7,7	×	×
Настриг вовни, кг						
Асканійська тонкорунна	20	9,4±0,47	2,4	3,4	-1,3±0,88	1,47
Романівська	20	7,8±0,32	1,5	1,1	0,3±0,42	0,71
Контроль	20	8,1±0,43	1,7	2,4	×	×
Довжина вовни, см						
Асканійська тонкорунна	20	9,8±1,1	3,2	8,5	-0,4±1,13	0,35
Романівська	20	11,0±1,4	4,4	10,4	-1,6±1,28	1,25
Контроль	20	9,4±1,5	3,6	4,3	×	×

Характеристика настригу вовни овець різних порід дає підстави стверджувати, що кращим рівнем розвитку даної ознаки, також, володіють вівці асканійської тонкорунної породи – 9,4 кг, що перевищує показники контрольної групи на 1,3 кг, а показник настригу вовни романівської породи на 1,6 кг, хоча і невірогідно. В той час гіршим проявом даної ознаки відмічаються вівці романівської породи, настриг вовни яких знаходився на рівні 7,8 кг та поступався показнику контрольної групи лише на 0,3 кг. Така селекціна та продуктивна ознака, як довжина вовни, також, була включена в наші дослідження. Її оцінка показала, що вівці романівської породи відрізнялися кращими значеннями довжини вовни – 11,0 см і перевищували як показники контрольної групи на 1,6 см, так і довжину вовни асканійської тонкорунної породи на 1,2 см.

Останні в свій час мали довжину вовни 9,8 см і також перевищували рівень розвитку довжини вовни контрольної групи на 0,4 см, яким притаманна довжина вовни на рівні 9,4 см.

Таким чином, здійснений аналіз ознак вовнової продуктивності овець різних порід встановив взаємозалежність між походженням овець, тобто породою, та рівнем їх продуктивності за основними ознаками. Так кращою живою масою та настригом вовни володіли вівці асканійської тонкорунної породи – 84,5 та 9,4 кг відповідно. В той час коли за довжиною вовни кращими були вівці романівської породи – 11,0 см.

Для встановлення кореляційного зв'язку між живою масою овець та основними їх продуктивними ознаками, нами був здійснений обрахунок співвідносної мінливості у розрізі досліджуваних порід овець.

Після проведених розрахунків нами встановлені високі позитивні кореляції між живою масою овець та їх настригом вовни. Так позитивний зв'язок між вказаними ознаками серед овець асканійської тонкорунної породи становив – 0,998 хоча нами не встановлена вірогідність даної взаємозалежності (табл. 9). Дещо менша сила зв'язку встановлена і серед тварин романівської породи, але в даному випадку спостерігалася

вірогідність першого рівня між живою масою та настригом вовни – 0,899 ($P < 0,95$).

Таблиця 9

Кореляційні зв'язки між основними господарсько-корисними ознаками овець різних порід

Порода	Кореляційна ознака			
	жива маса×настриг вовни		довжина вовни×настриг вовни	
	$r \pm s^r$	t_d	$r \pm s^r$	t_d
Асканійська тонкорунна	0,998±0,0327	0,093	0,832±0,0017	3,28***
Романівська	0,899±0,0101	2,18*	0,934±0,0029	3,04**
Контроль	0,993±0,0427	×	0,907±0,0013	×

Оцінка взаємозалежності довжини вовни та настригу вовни в розрізі досліджуваних порід встановила, також наявність високих позитивних залежностей, з високим вірогідністю. Так, позитивна кореляція спостерігалася серед овець асканійської тонкорунної породи – 0,832 за найвищим рівнем достовірності ($P < 0,999$). Деяко вища кореляція відмічалася серед представників романівської породи – 0,934, хоча з вірогідністю другого рівня ($P < 0,99$).

В процесі нашого дослідження був проведений кореляційний аналіз між породою та продуктивними ознаками овець (табл. 10).

Таблиця 10

Кореляційні зв'язки між основними господарсько-корисними ознаками овець різних порід

Кореляційна ознака	Рівень кореляції
	$r \pm s^r$
порода×настриг вовни	0,832±0,0175
порода×довжина вовни	0,728±0,0348

В ході якого було встановлено, що походження тварин, тобто, порода істотно впливає на основні господарсько корисні ознаки овець. Так, між породою овець та настригом вовни встановлено високий позитивний зв'язок на рівні 0,832, а між породою та довжиною вовни теж високий додатний

зв'язок, але трохи меншої сили – 0,728. Що підтверджує доцільність відбору за спадковими факторами такими як походження овець, тобто їх порода, лінія чи баран-плідник.

Таким чином, встановлені прямолінійні кореляційні зв'язки вказують, що при селекційно-племінній роботі з породами відбір за однією з ознак буде полегшувати відбір і за іншими ознаками.

3.5. Технологія переробки продукції тваринництва

Технологія переробки вовни

Хутро як сировина для переробки. Основними видами хутра, що їх отримують від забитих овець, є овчини та смушки. Овчини поділяють на шубні, хутрові та шкіряні. Їх отримують від забитих овець у віці не менш як 5 місяців. Вовновий покрив шубних овчин має бути довжиною 2,5-6,0 см. Високоякісні овчини отримують від овець романівської породи. Хутро таких овець має оптимальне співвідношення ості та пуху (від 1:5 до 1:10). До хутрових овчин відносять шкури овець тонкорунних, напівтонкорунних, грубововнових порід із довжиною вовни 2-5 см. Основною продукцією з такої сировини є цигейка, використовувана для пошиття шапок, комірв. З овчини можуть вироблятися хутра, що імітують цінні види хутра (диких тварин і звірів). Шкіряні овчини використовуються для виготовлення галантерейних виробів. Смушок – найцінніший вид хутра, отримуваний від ягнят, забитих на 2-3-й день після народження. Цінність смушку визначається кольором, формою завитка, блиском, товщиною міздрі, площею шкурки. Найпоширенішою є каракульська порода овець, яка дає основний вид забарвлення – чорний (араби). Коричневе забарвлення хутра (камбар) має різні відтінки – від світло-рудого до темно-коричневого. Сіре забарвлення смушку (ширазі) утворюється від змішування білих і чорних волокон. Смушки сірого кольору поділяють на світло-, середньо- та темно-сірі. Співвідношення білого і чорного волосся – від 1:20 до 1:10. Інші види

забарвлення хутра трапляються значно рідше. Цінність смушку залежить також від форми і розмірів завитків. Найкращими за зовнішнім виглядом є завитки у формі валька. Вальок може бути довгим (понад 40 мм), середнім (20-40 мм), коротким (12-20 мм). Достатньо густий волосяний покрив, мала кількість короткого пуху утворюють пружний, щільний завиток. Залежно від площі смушки поділяють на нормальні (площа 700 кв. см і більше), малі (350-700 кв. см), брак (менше ніж 350 кв. см) [12].

Якість вовни формується задовго до процесу її одержання і оброблення. Технологія годівлі та утримання овець, як і селекція, може бути визначальним фактором для отримання високоякісної вовни. Лише тимчасове погіршення умов годівлі може стати причиною появи пересліду (голодна тонина) у вовні, що неможливо усунути в процесі її переробки. Продукція, одержана з такої вовни, втрачає свою міцність [38].

Стриження овець передбачає виконання таких основних виробничих операцій:

- підгін тварин до підготовленого місця стриження (стригальний пункт);
- підготовка тварин до стриження;
- стриження овець;
- класифікування вовни;
- пакування та маркування вовни [40].

Доречно детально ознайомитися з організацією роботи стригального пункту, застосуванням стригального обладнання, його технічними можливостями, технологічними параметрами стриження овець. Застосування електростригальних агрегатів, оснащених стригальними машинками МСО-77Б або МСУ-200, дає змогу досягти значної продуктивності праці стригалю – 30-80 голів за зміну. Спеціалізовані господарства використовують комплексне устаткування стригального пункту ВСЦ-24/200. Такий пункт обладнано спеціальними робочими місцями для стриження овець, класифікування і зважування вовни, заточування стригальної пари та інших

виробничих потреб. Технологічні операції, що супроводжують процес одержання сировини для поглибленої переробки вовни, наведено на рисунку 1 [43].

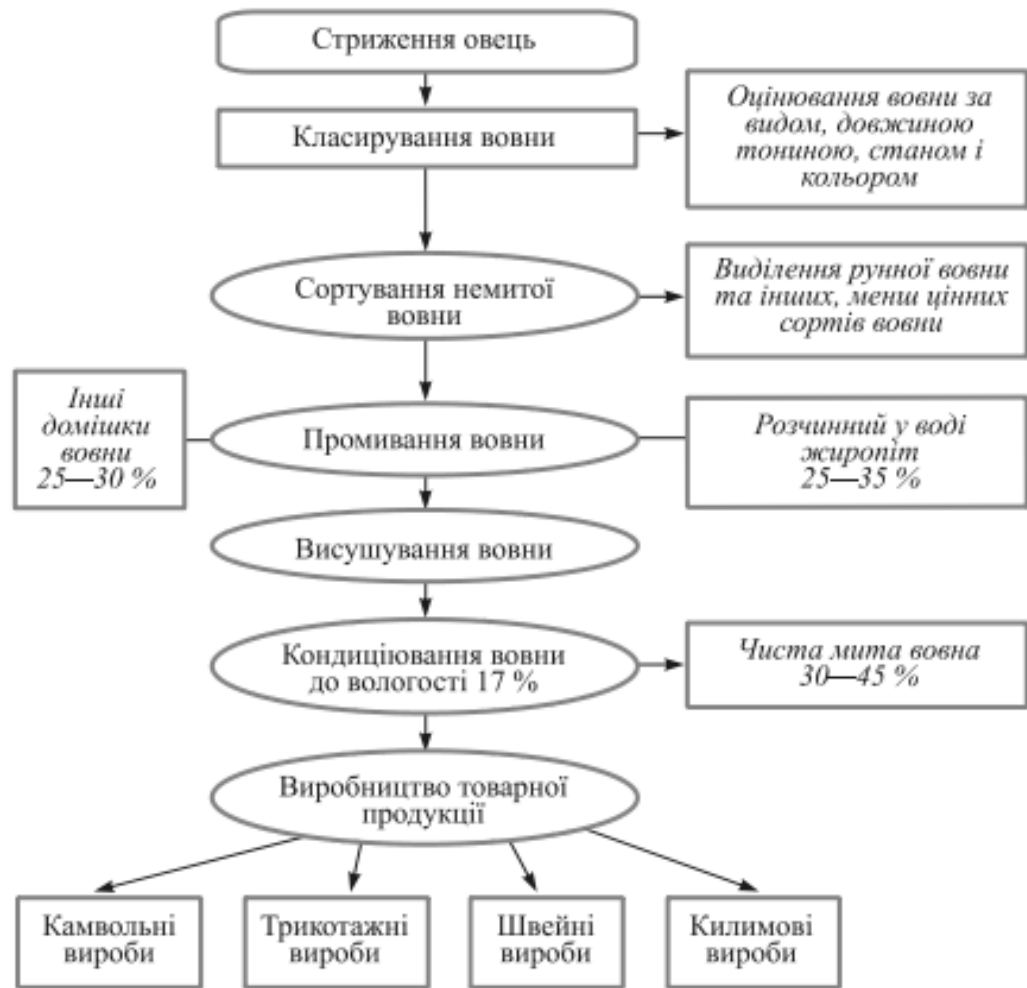

Рис. 1. Технологія первинного оброблення вовни, одержання чистої митої вовни і товарної продукції

Технологія переробки шкірсировини. Шкуру, зняту з туші, очищають від бруду, прирізів, м'язової та жирової тканин, промивають і консервують [17].

Консервування шкір може проводитися за одним із таких методів: соління, заморожування, висушування. У разі соління шкіри мають містити до 12 % кухонної солі і не більше ніж 48 % вологи. Такий метод консервування застосовується переважно для шкір великої рогатої худоби і свиней [12].

Шкури овець (овчини) зберігають, вдаючись переважно до методу висушування (вміст вологи – не більше ніж 25%). Низька технологічна якість

шкірсировини – наслідок поганої годівлі тварин, хвороб, недосконалої технології знімання шкури, поганих умов зберігання та ін. Технологія переробки хутра [40].

Хутрову сировину отримують від сільськогосподарських тварин (вівці, кролі) і звірів, яких розводять у спеціалізованих господарствах (лисиця, норка, песець, нутрія, ондатра) і вбитих на полюванні (заєць, куниця, горностай, білка, соболь, лисиця, норка, бобер, видра, тхір, ховрах, хом'як та ін.) [12].

Придатність шкурок для виготовлення хутрових виробів та їхню цінність визначають за міцністю і стійкістю волосяного покриву до зовнішніх умов, теплозахисними та естетичними властивостями (колір, блиск, шовковистість та ін.) [12].

Не менш важливим фактором є термін забою тварин. Первинне оброблення шкурок полягає у проведенні обов'язкових технологічних операцій, спрямованих на збереження цінності хутра і надання йому товарних властивостей перед відправленням на хутрообробні підприємства [17].

До первинного оброблення хутрових шкур належать такі операції:

- знімання шкурки з туші тварини;
- знежирювання і розправлення;
- консервування.

За чинним стандартом передбачено такі способи зняття шкурок:

- пластом (вівці, кози, коні, хом'як, борсук, собака, ховрах, ведмідь);
- трубкою з огузка (куниця, норка, видра, лисиця, песець, білка, нутрія, заєць, кріль та ін.);
- панчохою з голови (ласка, колонка, горностай та ін.) [40].

Основним показником, який характеризує обсяг одержаної вовни для виробництва ткацьких виробів, є вихід чистої вовни (JG). Він розраховується за формулою [28].:

$$JG = F (100 + N)^{-a}, \quad (4)$$

де F – постійна суха маса зразка митої вовни, г;

N – норма кондиційної вологості (17 % – для однорідної вовни, 15 % – для неоднорідної вовни);

a – початкова маса зразка немитої вовни, г

Розраховуємо вихід чистої вовни:

$$JG = 65256(100+15) \div 73436 = 102,2 \text{ кг}$$

Розраховуємо масу вовни, яку можна отримати за зміну при потужності виробництва 42,2 кг/год:

$$M_{\text{мін}} = 8 \times 42,2 = 337,6 \text{ кг вовни.}$$

Визначаємо оборот річної потужності підприємства:

$$M_{\text{рік}} = 337,6 \times 252 = 8507,52 \text{ кг вовни за рік}$$

Таким чином, у результаті проведених розрахунків нами визначено:

- серед операцій стрижка овець, класифікування вовни, сортування, промивання та сушка вовни «слабким» місцем на виробництві є кондиціювання вовни до вологості 17%;
- оборот використання річної виробничої потужності підприємства становить 8507,52 кг;

3.6. Економічна частина

Економічне значення галузі вівчарства полягає в тому, що утримання овець у господарствах сприяє підвищенню ефективності використання сільськогосподарських угідь. Вівці всеїдні тварини і незамінні щодо використання непридатних для інших тварин пасовищ (із 600 видів різних рослин пасовищ вони поїдають 570). Завдяки вівцям повніше використовуються природні угіддя, особливо пасовища низької якості й найбільш дешеві корми. Ефективний розвиток галузі також позитивно впливає на поліпшення зайнятості сільського населення, рівня доходів працівників. Однак відсутність державного регулювання виробництва, ціноутворення, скорочення системи заготівель вовни і роботи підприємств первинної переробки вовни; порушення системи ведення

селекційноплемінної роботи у вівчарстві; втрата селекційних досягнень і цінних генотипів овець; низький рівень оплати праці вівчарів – усе це призвело до кризового стану галузі в Україні [20].

В умовах тотальної глобалізації розвиток будь-якого сегмента національної економіки необхідно розглядати паралельно із вивченням світових тенденцій у відповідній сфері діяльності. Міжнародний ринок останніми роками зорієнтований на виробництво баранини, що зумовлює відповідно до світових тенденцій проведення досліджень саме у цьому напрямі. Звідси потребує розгляду стан галузі вівчарства в Україні. Розвинена селекція виступає одним із чинників відродження і розвитку галузі вівчарства в Україні, а також забезпечує можливості для того, щоб вівчарство посіло гідне місце серед галузей тваринництва, для експорту вівчарської продукції в Європу, за умови збільшення кількості овець і вдосконалення їх продуктивних можливостей [40].

Для розрахунку економічної ефективності проведених досліджень використовували вихідні дані які наведені в таблиці 11.

Таблиця 11

Вихідні дані економічної оцінки проведених досліджень

Показник	Група		
	Асканійська тонкорунна	Романівська	Контроль
Поголів'я основних вівцематок, гол.	5	5	5
Отримано ягнят, гол.	4,4	6,5	5,0
Витрати праці на вирощування всього, тис. люд-год.	1012,4	1012,4	1012,4
Витрати кормів всього, ц корм. од.	260,1	260,1	260,1
Загальні витрати на вирощування, тис. грн	50,2	50,2	50,2
Виручка від реалізації всього, тис. грн	41,6	62,9	50,8

Як вказують дані таблиці вихідних даних витрати праці в господарстві на вирощування ягнят становили 1012,4 тис. люд.-год., при цьому витрати

кормів знаходилися в межах 260,1 ц корм. од., що призвело до загальних витрат на вирощування молодняка овець до рівня 50,2 тис. грн. В той час виручка від реалізації продукції залежно від породної належності овець коливалася в межах 41,6-62,9 тис. грн.

Проведені дослідження економічної ефективності ведення гаплузі вівчарства в умовах ННПЦ МНАУ показав, що нижча собівартість вирощування молодняка спостерігалася серед групи овець романівської породи – 1620,3 тис.грн., в той час коли по асканійській тонкорунній породі собівартість вирощування була найвища і становила 1819,7 тис. грн. Вівці контрольної групи мали собівартість на рівні – 2006,0 грн. (табл. 12).

Показники собівартості відобразилися на показниках витрати кормів на виробництво баранини, які становили 8,39-12,69 ц корм. од., з найменшими витратами по групі овець романівської породи. Аналогічний прояв витрат спостерігався і по витратах праці на вирощування 49,39-32,66 люд./год., з кращими їх показниками, знову ж таки у овець романівської породи. Виходячи з ринкових цін на баранину у 2023 році, середня ціна її реалізації становила 2030,0 тис. грн.

Таблиця 12

Економічна ефективність отриманих результатів

Показник	Група		
	I	II	III
Поголів'я основних вівцематок, гол.	5	5	5
Собівартість вирощування, тис. грн.	2429,5	1620,3	2006,0
Витрати кормів на вирощування, ц корм. од.	12,69	8,39	10,4
Витрати праці на вирощування, люд./год.	49,39	32,66	40,5
Середня ціна реалізації молодняка, тис. грн	2030,0	2030,0	2030,0
Прибуток, тис. грн/ц	-419,5	409,7	24
Рентабельність виробництва 1ц баранини, %	-17,1	25,3	1,2

За умови вище вказаних витрат на виробництво продукції вівчарства в умовах ННПУ МНАУ отримано прибутку від реалізації баранини 409,7 тис. грн/ц від овець романівської породи, що підвищило рівень рентабельності до 25,3%. В той час коли від овець асканійської тонкорунної породи, навпаки, рівень рентабельності набув відємних значень – -17,1%. Оскільки від даної групи овець недоотримано прибутку на рівні 419,5 тис. грн/ц.

Таким чином, розведення овець романівської породи, в умовах ННПУ МНАУ, за рахунок їх вищої плодючості порівняно з вівцями аксанійської тонкорунної породи, при однакових умовах годівлі та утримання, підвищить економічну ефективність роботи галузі вівчарства до 25,3%, що забезпечить одержання прибутку на рівні 409,7 тис. грн/ц.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ

Охорона праці в господарстві організована у відповідності до Законів України „Про охорону праці” від 14 жовтня 1992 р. (з новій редакції від 21 листопада 2002 року), „Про пожежну безпеку” від 17 грудня 1993 р., а також інших законів, постанов, доповнень до законів, прийнятих Верховною Радою України, інших нормативних документів [4].

В господарстві з метою громадського контролю за додержанням вимог охорони праці обрано уповноваженого трудовим колективом з питань охорони праці. Уповноважений діє у відповідності типових положень, затверджених Держкомітетом України по нагляду з охорони праці. Крім того, питання охорони праці контролюються органами Держпромгірнагляду за охороною праці, яким дано право притягувати до відповідальності осіб, що порушують законодавчі та інші нормативні акти з правом припинення виробничої діяльності господарства [23].

Всі працівники тваринництва перед прийомом на роботу проходять медичних огляд і якщо не мають протипоказань їх приймають на роботу. Кожен рік працівники ННПЦ МНАУ проходять обов’язковий медичний огляд [21].

Керівники структурних підрозділів, на робочому місці усім працівникам, проводять первинний інструктаж з охорони праці та правил особистої гігієни. Кожні три місяці проводять повторний інструктаж, по програмі інструктажу на робочому місці [36].

Позаплановий інструктаж проводять при введенні в дію нових або перероблених стандартів з охорони праці, при зміні технологічного процесу, зміні або модернізації обладнання, інструменту та матеріалів, при порушенні вимог охорони праці, які призвели або можуть призвести до травм, пожежі, аварії, при вимогах органів нагляду за охороною праці, інспекції пожежної охорони. Якщо перерви в роботі становили 30 днів [40].

Працівники господарства мають щорічну планову відпустку протягом 28 календарних днів. Тривалість робочого тижня не перевищує 40 годин. В господарстві не застосовується праця жінок на важких та небезпечних роботах, на роботах де піднімання та переміщення вантажів більша за 10 кг [4].

Неповнолітні у господарстві не працюють. Електричного обладнання, крім освітлення у господарстві немає. Водонагрівачів, пароутворювачів, вантажопідійомних машин також немає [23].

ННПЦ МНАУ забезпечено первинними засобами пожежегасіння, має 16 вогнегасників марки ОУ-6 на кожні 100м² виробничої площі. Виробничі приміщення додатково оснащені 8 діжок з водою об'ємом по 200 літрів, 8 ящиків з піском об'ємом по 1,0м³. Господарство забезпечено водою на випадок пожежі, протипожежний запас води зберігається у водонапірній башті [40].

Найбільш пожежонебезпечні приміщення у господарстві це склади соломи для підстилки та склад зберігання комбікормів. Склад комбікормів розташований окремо від приміщень по утриманню овець. Біля складу розташований протипожежний щит, діжка з водою, ящик з піском. У приміщенні складу, біля входу два вогнегасника, кошма [36].

Склад соломи має огорожу для захисту від проникнення сторонніх осіб та шириною 6 метрів проораної землі [3].

Пропозиції щодо поліпшення стану охорони праці

Згідно з Законом України „Про охорону праці” стаття 19 та статтями 5 і 8 Закону України „Про оподаткування прибутку підприємств” Кабінет Міністрів України Постановою від 27.06.2003 р. № 994 затвердив „Перелік заходів і засобів з охорони праці, витрати на здійснення і придбання яких включають у валові витрати” [40].

Для поліпшення стану охорони праці в ННПЦ МНАУ пропоную виконати такі роботи:

- санітарно-побутові приміщення обладнати засобами підігріву води у

зимовий період;

- придбати наземні візки для роздачі кормів, що полегшать роботу по годівлі;
- придбати нові правила охорони праці які містять методи профілактики професійних захворювань;
- на виробничих місцях, у тваринницьких приміщеннях розвішати плакати з вимогами охорони праці [40].

РОЗДІЛ 5

БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Державна політика України у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій базується на Конституції України, Законах України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру» та інших відповідних законодавчих актах [4, 24].

ННПЦ МНАУ знаходиться в с. Благодарівка Нечаєнської об'єднаної територіальної громади. До факторів, що можуть привести до порушення нормальної роботи господарства, створити небезпеку для життя і здоров'я людей і сільськогосподарських тварин можна віднести, аварія на АЕС, яка розташована на відстані 147 км від господарства, хімічно – та вибухонебезпечні об'єкти, що розташовані біля господарства, а також стихійні лиха, які можливі на даній території – це: урагани, буревії, снігові заноси, посухи, пожежі. Не виключена також можливість спалаху інфекційних захворювань овець [34].

Небезпека радіоактивного забруднення полягає в тому, що великі площі територій, в тому числі і сільськогосподарські угіддя будуть забруднені радіоактивними речовинами, що зробить неможливим їх подальше використання. Радіоактивно забрудненими опиняться продукти харчування, вода, сільськогосподарська сировина та корми, люди та сільськогосподарські тварини отримують радіаційні ураження. Все це потребує проведення дезактивації на даній території [36].

Аварія на хімічно небезпечному об'єкті може призвести до загибелі чи хімічного ураження людей, тварин. Отруйні речовини призведуть до зараження місцевості, ґрунту, води, урожаю, продуктів харчування і кормів. В цьому випадку необхідно проводити дегазацію [4, 24].

У результаті потрапляння в навколишнє середовище небезпечних біологічних засобів (аварія, випадкове занесення збудника хвороби) і поширення на місцевості хвороботворних мікробів, токсинів, небезпечних

шкідників, можуть утворитися зони біологічного зараження і осередки біологічного ураження. На даній території вводиться карантин або обсервація, що потребує проведення дезінфекції та інших заходів, спрямованих на знищення збудників інфекційних хвороб [34].

Для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій в господарстві організовують і проводять рятувальні та інші невідкладні роботи. Одним з основних видів робіт є проведення знезаражування – це виконання робіт з дезактивації, дегазації і дезінфекції заражених поверхонь об'єктів і санітарна обробка людей [4, 24].

Дезактивація – це виділення радіоактивних речовин з поверхні території, будівель і споруд, техніки, а також продуктів харчування, фуражу, сировини і води. В господарстві її проведення сплановано таким чином [36].

Дезактивацію ділянок території, що мають асфальт проводять змивання радіоактивного пилу струменем води під великим тиском за допомогою машин. Ділянки території, що не мають твердого покриття, дезактивують шляхом зрізання забрудненого шару ґрунту завдовжки 5-10 см бульдозерами і тракторами. Дезактивацію будівель і споруд проводять обмиванням водою. Змив починають з даху і ведеться зверху до низу [24].

Дезактивацію всередині виробничих приміщень проводять видаляючи пил зі стелі і стін струменем води або вологим обтиранням пилу зверху до низу. Дезактивацію сільськогосподарської техніки проводять при ступені їх зараження 200 мР/год. і більше. Вона проводиться змиванням водою під тиском 2 – атм. або дезактивуючи ми розчинами ОП – 7 або ОП – 10, а також протиранням ганчірками, що змочені в бензині або дизельному паливі. Забруднену воду дезактивують шляхом відстоювання або фільтрують, пропускаючи її через шар піску, тирси або дрібне вугілля [36].

Для захисту шкірних покривів тварин від впливу радіоактивних речовин в господарстві проводиться ветеринарна обробка тварин, що дає можливість використовувати уражених тварин на м'ясо. Для обробки шкірних покривів великої рогатої худоби застосовують 0,3% розчин порошку

СФ – 2У або звичайне господарське мило. Для обробки цими розчинами використовуються трактори та іншу техніку, які можуть подавати воду під тиском [34].

Дегазація – це нейтралізація або видалення отруйних речовин із заражених поверхонь з метою зниження ступеня зараженості до допустимих норм [4].

В господарстві територію, заражену отруйними речовинами, засипають хлорним вапном (1кг на 1 м²), а потім переорюють на глибину проникнення хімічної речовини і знов засипають хлорним вапном. Якщо хлорного вапна немає, то заражену поверхню засипають землею, закидають гнійним шаром не менше 10 см. Дегазацію приміщень проводять 10-20% хлорно-вапняним розчином, або застосовують гіпохлорит кальцію, або негашеного вапна. Дегазацію приміщень проводять 10-20% хлорно-вапняним розчином. Розчини на стіни наносять за допомогою оприскувачів або використовують машини. Дегазацію приміщень можна також проводити шляхом провітрювання [4].

Металеві предмети (відра, лопати) дегазують шляхом протирання ганчір'ям, змоченим у бензині. Дегазацію одягу, взуття, засобів індивідуального захисту здійснюють кип'ятінням, пранням і провітрюванням. Воду дегазують фільтруванням і хлоруванням [24, 36].

Шкіряні покриви великої рогатої худоби, які уражені отруйними речовинами, обробляють дегазуючими розчинами: хлорним вапном у сухому вигляді або у вигляді кашки (2 кг вапна на 1 л води або двохосновної солі гіпохлориту кальцію у сухому вигляді або водної кашки (в співвідношенні 1:4) [34].

Дезинфекція – це знищення у зовнішньому середовищі збудників інфекційних хвороб та їх токсинів [4].

В господарстві щомісячно проводиться медогляд робочого персоналу ферми і інструктажі по техніці безпеки при поводженні з хворими тваринам. В господарстві завжди є лікувальні засоби для тварин. Щороку проводиться

дезинфекція, дезинсекція і дератизація [36].

Відповідальними за дезинфекцію приміщень є ветлікар і три робітники ферми. Дезинфекція передбачає звільнення приміщення від тварин і знезараження його негашеним вапном, або 2% розчином хлораміну. У фермі працюють притиральні гноетранспортери, залишки корму прибираються доярками. Кожного дня чистяться станки і проходи [4].

Комах знищують обробляючи стіни і огорожуючи конструкції 1%-м розчином хлорофосу. Для боротьби з гризунами застосовують отруту – антикоагулянт зоокумарин. Роботи, пов'язані з дезинфекцією, проводять в індивідуальних засобах захисту: респіратори, гумових рукавицях, захисних площах, гумових сапогах [36].

Підозрілих на захворювання інфекційною хворобою тварин утримують на карантині в окремому приміщенні. Загиблих тварин утилізують шляхом спалювання, для цього в 500 метрах від ферми обладнаний скотомогильник з ямою, де закопують спалених тварин [34].

Санітарна обробка передбачає знезараження тіла людини дезінфікуючою рецептурою, обмивання людей зі зміною білизни і одягу, дезинфекція знятого одягу [4].

З метою підвищення стійкості роботи господарства в умовах радіоактивного, хімічного або біологічного зараження пропоную провести такі заходи:

- створити запас матеріалу для герметизації тваринницьких приміщень;
- мати необхідний запас препаратів для проведення дегазації, дезактивації і дезинфекції тваринницьких приміщень і прилеглої території;
- на території ферми при в'їзді необхідно зробити дезбар'єр;
- виділити кошти для закупівлі респіраторів (протигазів і захисних костюмів для робітників, що входять до формувань цивільної оборони.

Дотримання гігієнічних, санітарно – ветеринарних заходів, заходів цивільної оборони, а також моїх рекомендацій буде сприяти стійкої роботи господарства в умовах радіоактивного, хімічного і бактеріологічного

зараження та значно зменшить можливі втрати людей і загибель тварин [36].

РОЗДІЛ 6

ОХОРОНА ДОВКІЛЛЯ

Навчально-науковий практичний центр (ННПЦ) Миколаївського НАУ розташований у с. Благодарівка, що знаходиться в південно-західній частині Миколаївського району Миколаївської області. Територія ННПЦ має два відділки. Відстань від центральної садиби дослідного господарства до обласного центру (м. Миколаїв) становить 30 км [33].

За характером природно-географічних умов Миколаївський район належить до степової зони України. Його рельєф переважно рівнинний та має пологий нахил у південному напрямку. Найбільша частина ґрунтів представлено південними чорноземами та типовими важко-суглинистими чорноземами із середнім вмістом гумусу 3,0-3,6%. Клімат Миколаївського району – помірно-континентальний, теплий, посушливий із слабко-сніжною зимою. Середня багаторічна температура найбільш жаркого місяця року (липня) складає +28-35°C. Абсолютний багаторічний максимум температури досягав +38-+43°C. Середня багаторічна температура найбільш холодного місяця року (січня) складає -2,5—-4,7 °С. Абсолютний мінімум температури досягав -16—-20°C [7].

Чисельність населення становить 31,4 тис. осіб, у т. ч. міського населення – 3,8 тис. осіб., сільського – 27,6 тис. осіб. Працездатне населення – 18,6 тис. осіб (59,3% від загальної кількості населення). Населення дошкільного віку – 2,2 тис. осіб, шкільного віку – 4,3 тис. осіб. Середня щільність проживання населення – 22 чол. на 1 кв. км [32].

Загальна площа екологічної мережі Миколаївського району 0,021 тис. га, що складає лише 4,67% від середнього показника по Миколаївській області. Радіаційний фон території господарства знаходиться в межах 0,13 мЗв/год, що відповідає нормі. Питома активність техногенного Cs¹³⁷ – 10,34 Бк/кг, питома активність техногенного Sr⁹⁰ – 2,02 Бк/кг, питома активність

природного Ra^{226} – 23,83 Бк/кг (табл. 13).

Таблиця 13

**Стан забруднення та основні напрями охорони довкілля
в ННПЦ Миколаївського НАУ [32]**

Показник	Одиниця виміру	По району	В середньому по області	у % від середнього по області
1. Кліматичні показники:				
1.1. Середня багаторічна температура січня	°С	-3,6	×	×
1.2. Середня багаторічна температура липня	°С	+23,2	×	×
1.3. Середня багаторічна сума опадів	мм/рік	380-410	×	×
2. Демографічні показники:				
2.1. Чисельність населення	тис. осіб	31,0	522,4	5,93
2.2. Щільність наявного населення	осіб на 1 км ²	22	47,9	
3. Складові екологічної мережі:				
3.1. Загальна площа екологічної мережі	тис. га	0,021	0,44928	4,67
3.2. Курортні, лікувально-оздоровчі та рекреаційні території	тис. га	0,003	0,119	2,52
4. Забруднення:				
4.1. Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	тис. т	4,681	25,140	18,62
4.2. Кількість сміттєзвалищ	кількість	24	368	6,52
4.3. Загальна площа сміттєзвалищ	га	44	573,8	7,67
4.4. Кількість непридатних пестицидів	т	0	185,48	×
5. Радіологічна обстановка:				
5.1. Радіаційний фон	мЗвт/год	0,13	0,07-0,17	×
5.2. Питома активність техногенного цезія-137	Бк/кг	10,34	×	×
5.3. Питома активність техногенного стронція-90	Бк/кг	2,02	×	×
5.4. Питома активність природного радія-226	Бк/кг	23,8	×	×

Зараз в Україні спостерігається зниження поголів'я овець та суттєве скорочення виробництва продукції вівчарства. Тому «Програмою розвитку галузі вівчарства України на 2016-2030 рр.» передбачено збільшити загальне поголів'я овець до 2287 тис. гол., виробництво баранини до 30,2 тис. т, вовни – 8,1 тис. т, овечого молока – 11 тис. т [33].

Вівчарству характерні фізичні, хімічні, біологічні та психофізичні шкідливі та небезпечні виробничі фактори. Під час складання технічного завдання на проектування вівчарських підприємств в основу ветеринарно-санітарних вимог повинно бути покладено забезпечення надійного захисту від можливого занесення інфекцій, дотримання санітарно-гігієнічних параметрів, технології виробництва продукції, правил комплектування стада, охорони біосфери. Забороняється відводити під спорудження ферми ділянки на місці колишніх скотомогильників, підприємств з обробки шкур, гноєсховищ, звіроферм та птахівничих ферм. Відстань від житлових зон до відкритих сховищ гною має становити 500-2000 м, до зрошуваних полів – не менше 100 м, між приміщеннями – не менше 20 м. Відстань між вівчарськими фермами та іншими сільськогосподарськими об'єктами повинна становити: 150 м – від ферм великої рогатої худоби, конярських; 1500 м – від звірівничих, 200-1000 м – від птахівничих. Детальні вимоги щодо санітарно-захисних зон від вівчарських підприємств до житлової забудови та мінімальні зооветеринарні відстані до підприємств вівчарства наведені у чинних ВНТП-АПК-03.05 [24].

У країнах Європейського Союзу діяльність фермерських господарств, включаючи вівчарські підприємства, регулюється положеннями окремих директив, ключовими з яких є «Директива 2010/75/ЄС про промислові викиди», «Директива 2011/92/ЄС про оцінку впливу на довкілля», «Директива 2001/42/ЄС про стратегічну екологічну оцінку». Тваринницькі ферми є джерелом викидів значних об'ємів небезпечних речовин і речовин-забруднювачів довкілля: аміак, понаднормативна концентрація якого спричиняє кислотні дощі, формування аерозолів тощо; парникові газу

(тваринництво продукує 18% від усіх парникових газів, метану – 15% викидів у світі, закису азоту – 17 % від загального обсягу) [33].

Крім того, Європейська Комісія прийняла Рішення № 2017/302, яким встановлено найкращі доступні технології для заготівлі та зберігання кормів, вирощування тварин та поводження із гноєм. Вперше було встановлено обмеження на викиди аміаку в атмосферне повітря з будівель для утримання тварин. Нові висновки щодо найкращих доступних технологій охоплюють екологічні проблеми, пов'язані з тваринництвом, такі як пил, запах, шум. «Директива 2011/92/ЄС» керується принципом забезпечення проведення екологічної оцінки проєктів, які можуть мати значний вплив на довкілля [32].

Відповідно до нормативів ЄС під час виробництва якісної баранини доцільно використовувати систему відгодівлі молодняка овець до вагової категорії 25-40 кг у живій масі. Узагальнені нормативи ЄС щодо мікроклімату у вівчарнях наступні: температура повітря – 0-22°C, відносна вологість повітря – 50-80%, швидкість руху повітря – 0,2-0,3 м/с, максимальний рівень NH₃ – 20‰, CO₂ – 3000‰, H₂S – 0,5‰ у повітрі вівчарні, максимально допустима концентрація пилу у вівчарнях – 10 мг/м³. Освітленість у вівчарнях повинна бути 15-40 лк протягом дня. Об'єм приміщення у розрахунку на одну вівцематку повинен бути 6 м³. Важливо сформувати зелений пояс навколо вівчарні – це найприродніший з усіх захисних заходів, заснованих на фундаментальних принципах органічного виробництва якісної продукції вівчарства. Для підтримання належного санітарного стану на вівцефермах і створення сприятливих умов утримання тварин, згідно з нормативами ЄС, для підстилки рекомендується вносити 0,6-1,0 кг/гол. соломи на день [7].

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що основні показники продуктивності овець різних порід, які утримуються в господарстві, які представлені живою масою, настригом та довжиною вовни у розрізі різних статевих-вікових груп овець, потребують вдосконалення, оскільки знаходяться нижче встановлених стандартів породи.

2. Оцінка динаміки живої маси овець різних порід встановила, що молодняк як асканійської тонкорунної, так і романівської порід значно відстає у рості, а значення живої маси не відповідають стандартам породи, як в ранньому онтогенезі до 6-ти місячного віку, так і в більш старшому віці. При цьому протягом всього досліджуваного періоду кращою живою масою відрізнявся молодняк асканійської токорунної породи (4,3; 31,5 та 46,1 кг), який мав стійку перевагу над ровесниками романівської породи (3,5; 27,4 та 41,1 кг).

3. Аналіз приростів живої маси овець різних порід встановила неоднозначну динаміку їх росту та розвитку. А саме у віковий період від народження до 6-ти місячного віку кращими приростами характеризувалися вівці асканійської тонкорунної породи. В той час коли у більш старшому віці від 6-ти до 12-ти місячного віку у більшості вікових періодів кращу динаміку росту мали вівці романівської породи, що позначилося і на їх вищих показниках середньодобового, абсолютного та відносного приростів.

4. Здійснений аналіз ознак вовнової продуктивності овець різних порід встановив взаємозалежність між походженням овець, тобто породою, та рівнем їх продуктивності за основними ознаками. Так кращою живою масою та настригом вовни володіли вівці асканійської тонкорунної породи – 84,5 та 9,4 кг відповідно. В той час коли за довжиною вовни кращими були вівці романівської породи – 11,0 см.

5. Встановлені прямолінійні кореляційні зв'язки вказують, що при селекційно-племінній роботі з породами відбір за однією з ознак буде полегшувати відбір і за іншими ознаками.

6. Розведення овець романівської породи, в умовах ННПУ МНАУ, за рахунок їх вищої плодючості порівняно з вівцями аксанійської тонкорунної породи, при однакових умовах годівлі та утримання, підвищить економічну ефективність роботи галузі вівчарства до 25,3%, що забезпечить одержання прибутку на рівні 409,7 тис. грн/ц.

ПРОПОЗИЦІЇ

1. Для покращення та збільшення селекційних та продуктивних ознак овець різних порід: жива маса, настриг та довжина вовни пропонуємо більше уваги приділяти селекційно-племінній роботі з даним поголів'ям паралельно покращивши при цьому умови годівлі та утримання овець.

2. В загальній структурі стада збільшити кількість ремонтного молодняка романівської породи, яка за рахунок вищої плодючості, а відповідно більшої кількості отриманого від них молодняка, будуть перекивати витрати пов'язані з розведенням асканійської тонкорунної породи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверчева Н. О. Перспективи ефективного розвитку галузі вівчарства *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2020, Вип. 2. С. 57-58.
2. Басовський М. З., Буркат В. П., Вінничук Д. Т. та ін. *Розведення сільськогосподарських тварин*. Біла Церква, 2001. 400 с.
3. Беженар І. М. Оцінка розвитку галузі вівчарства. *Економіка АПК*. 2021, № 2. С. 25.
4. Беженар, І. М. (2011). Світові тенденції розвитку галузі вівчарства. *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету*, (19), 441-445.
5. Беляков Г. Безопасность жизнедеятельности и охрана труда в сельском хозяйстве. *Учебник для СПО*. Litres, 2021. Вип. 1. С. 13-18.
6. Гончаров Г. І. Технологія первинної переробки худоби і продуктів забою. *Навчальний посібник*. Київ : НУХТ, 2003. 157с.
7. Екологічний паспорт Миколаївської області. *Управління екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації* [Електронний ресурс] <https://ecolog.mk.gov.ua/ua/ecoreports/ecopassport/>.
8. Жарук Л. В., Охота Ю. В. Організаційно-структурні аспекти формування економічної результативності сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2020, Вип. 8. С. 18-21.
9. Жічкін К., Носов В., Жічкіна Л. Розвиток вівчарства в доктрині продовольчої безпеки : проблеми та дизайн. *Сельскохозяйственный журнал*. 2021, Вип. 9. С 5-6.
10. Забелина М. В., Левина Т. Ю., Скрінникова А. П., Бабочкина П. С. Линейный и весовой рост молодняка овец разного происхождения. *Овцы, козы, шерстяное дело*. 2017. № 2. С 12-13.
11. Заруба К. В., Дрозд С. Л. Результати використання м'ясних генотипів на вівцематках асканійської тонкорунної породи. *Науковий*

вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва. 2017, Вип. 171. С. 15-21.

12. Іваненко, Ф. В., & Іваненко, Ф. В. (2014). Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва.

13. Іовенко В. М., Гладій І. А. Характеристика росту, розвитку та м'ясних якостей молодняку овець різних генотипів. *Вісник аграрної науки Причорномор'я.* 2021. Вип. 1. С. 69-76. DOI: 10.31521/2313-092X/2021-1(109).

14. Іовенко В. М., Вдовиченко Ю. В., Вороненко В. І. *Вівчарство України.* 2017. 675 с.

15. Калиниченко Г. І. *Технологія виробництва продукції вівчарства.* Миколаїв : МНАУ, 2018. 32 с.

16. Каратєєва О. І. Вплив інтенсивності формування корів різних порід в їх ранньому постнатальному онтогенезі на продуктивність : *дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : спец. 06.02.01 «Розведення та селекція».* Миколаїв, 2013. 233 с.

17. Клименко М. М., Віннікова Л. Г., Береза І. Г., Гончаров Г. І. *Технологія м'яса та м'ясних продуктів : підруч. для студ. вузів.* К. : Вища освіта, 2006. 638 с.

18. Коваленко А. В. Методичні вказівки по економічному обґрунтуванню дипломних робіт студентів за спеціальністю 204- ТВППТ. Миколаїв : МДАУ, 2018 32 с.

19. Коваленко В. П., Нежлукченко Т. І. Вплив лінійно-породної гібридизації на інтенсивність росту свиней. *Таврійський науковий вісник.* 2008. Вип. 58., Ч. 2. С. 26-29.

20. Ковальов Д. В. Соціально-економічна складова та напрями відродження галузі вівчарства у Херсонській області. *Агросвіт,* 2019, № 23. С. 42-48.

21. Кравчук В., Бабинець, Т., Постельга С., Смоляр В. Огляд і систематизація факторів, які впливають на якість продукції вівчарства. *Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України*. 2020. Т. 26, № 40. С. 308-319.
22. Крамаренко С. С., Луговий С. І., Лихач А. В. Крамаренко О. С. *Аналіз біометричних даних у розведенні та селекції тварин* : навчальний посібник. Миколаїв : МНАУ, 2019. 211 с.
23. Крилова О., Заруба К. Асканійська тонкорунна порода, таврійський внутріпородний тип. *Тваринництво України*. 2012. № 8. С. 42-45.
24. Крупа О. П., Рак Т. М. Стан вівчарства в Україні та заходи по його поліпшенню *Полтавська державна аграрна академія*. 2020. Вип 18. С. 110-112.
25. Лико Х. І. *Практикум з охорони праці*. Львів : Афіша, 2000. 133 с.
26. Миценко І. М., Мезенцева О. М. Цивільна оборона. *Навчальний посібник*. Чернівці : Книга-XXI, 2002. –383 с.
27. Мухаметжарова Е. И., Исламов Е. И., Шауенов С. К., Ибраев Д. Рост и развитие баранчиков южно-казахских мериносов племхоза ТОО «Батай-шу» в зависимости от их генотипа. *Вестник науки Казахского агротехнического университета им. С. Сейфуллина*, 2015, №1 (84). С. 119-124.
28. Назаренко І. В. *Методичні рекомендації до практичних робіт для студентів спеціальності 204 – «ТВППТ» спеціалізації «Технологія виробництва і переробки молока»*. Миколаїв : МДАУ, 2008. 52 с.
29. Нежлукченко Т. И., Корбич Н. Н., Пентилюк С. И. Тип и складчатость кожи овец таврийского типа асканийской тонкорунной породы. *Актуальные проблемы интенсивного развития животноводства*, 2018, Вип. 21 (2). С. 357-363.

30. Нежлукченко Т. І., Масюткін А. М., Папакіна Н. С. Генотипова диференціація тонкорунних овець за інтенсивністю росту в ранньому онтогенезі. *Таврійський науковий вісник*, 2002, Вип. 18. С. 126-129.
31. Плохинський Н. А. *Руководство по биометрии для зоотехников*. 1969. 256 с.
32. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Миколаївській області. *Управління екології та природних ресурсів Миколаївської облдержадміністрації* [Електронний ресурс] <https://ecolog.mk.gov.ua/ua/ecoreports/regonalreport/>.
33. Річні звіти про роботу ННПЦ МНАУ за 2020-2022 роки. Миколаїв : МНАУ, 2022, 34 с.
34. Саливончик О. М., Корбич Н. М. *Сучасний стан вівчарства півдня України*. 2018. Вип. 2. С. 11-14.
35. Свечин Ю. К. Прогнозирование продуктивности животных в раннем возрасте. *Вестник сельскохозяйственной науки*. 1985. № 4. С. 36-108.
36. Смоляр В., Цема Т., Тютюнник Ю. Узагальнення ветеринарно-санітарних та екологічних вимог і вимог безпеки для вівцеферм згідно з нормативами ЄС. *Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України*. 2020. Т. 26, №40. С. 320-333.
37. Стеблюк М. І. *Цивільна оборона*. К. : Урожай, 1994. 360 с.
38. Стріха Л. О. *Технологічне обладнання та технологія переробки м'яса: курс лекцій*. Миколаїв : МНАУ, 2015. 189 с.
39. Тургиев А. К. *Охрана труда в сельском хозяйстве*. М. : Академія, 2003. 320 с.
40. Штомпель М. В., Вовченко Б. О. *Технологія виробництва продукції вівчарства* : навчальне видання. К. : Вища освіта, 2005. 343 с.
41. Чігірьов, В., Богдан, М., Гурко, Є., Мажилівська, К., & Ніколенко, І. (2021). Вовнова продуктивність та експертна оцінка рун овець

цигайської породи і помісей з різною часткою спадковості асканійського кросбредного типу. *Аграрний вісник Причорномор'я*, (98).

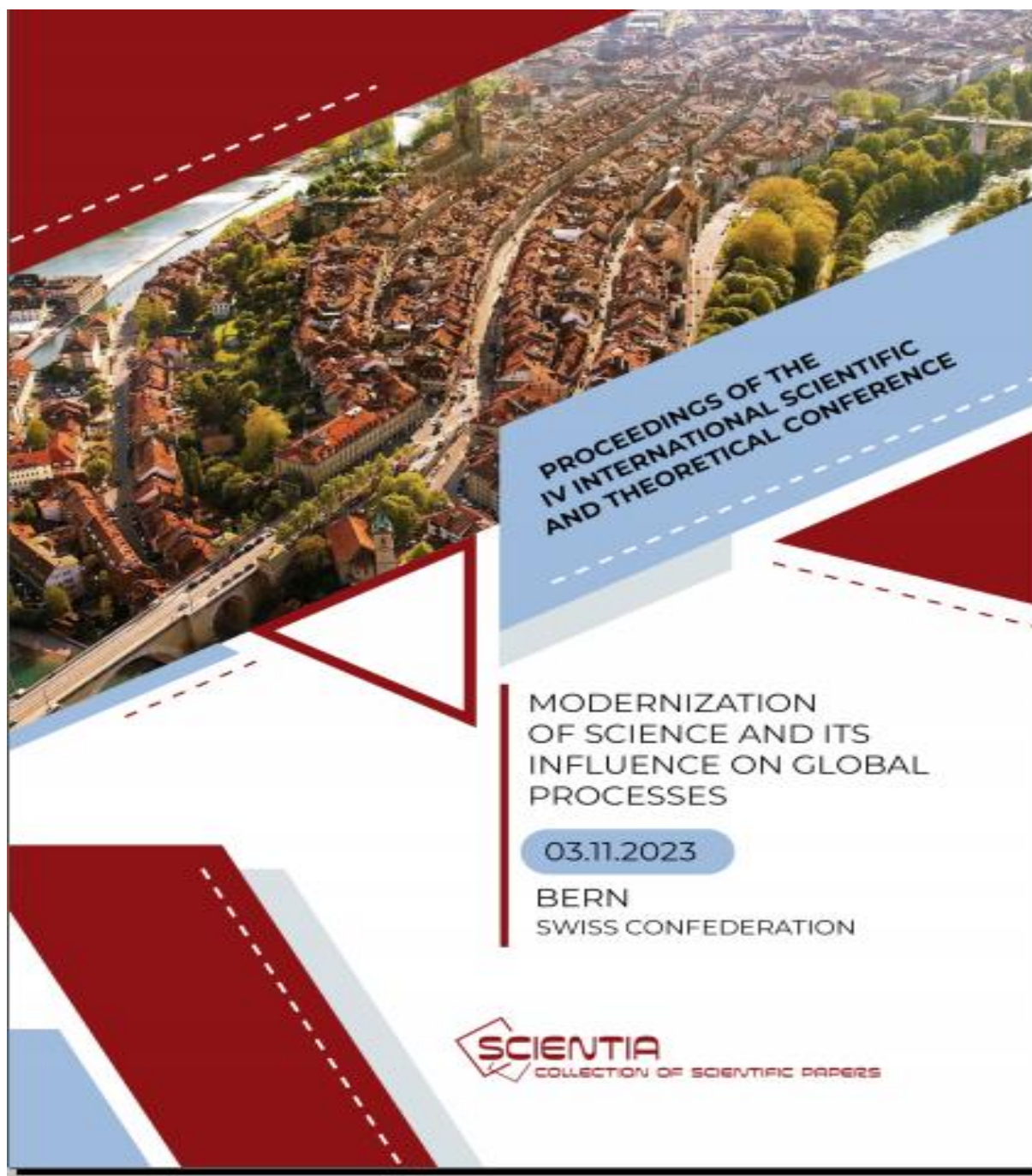
42. Яковчук В. С., Сморочинський О. М. Технологія інтенсивного вирощування ярок асканійської тонкорунної породи. *Вівчарство та козівництво*. 2020, Вип. 5. С. 52-58.

43. Янчева М. О., Пешук Л. В., Гащук О. І., *Технологія м'ясопродуктів*. К. : Центр навчальної літератури, 2017. 296 с.

44. Ярошевська В. М. *Охорона праці в галузі : Навчальний посібник*. К. : В. Д. «Професіонал», 2004. 288 с.

45. Karatieieva O., Polishchuk T., Posukhin V. Evaluation of Productive Qualities of Sheep of Askani Fine-Wool. Breed. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2022. Vol. 26, No. 2 P 59-66. DOI: 10.31521/2313-092X/2022-26(2)-7.

ДОДАТОК А

UDC 082:001
M 78

 <https://doi.org/10.36074/scientia-03.11.2023>

Chairman of the Organizing Committee: Holdenblat M.

Responsible for the layout: Bilous T.

Responsible designer: Bondarenko I.

M 78 Modernization of science and its influence on global processes:
collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the IV
International Scientific and Theoretical Conference, November 3,
2023. Bern, Swiss Confederation: International Center of Scientific
Research.

ISBN 979-8-88955-783-8 (series)

DOI 10.36074/scientia-03.11.2023

Papers of participants of the IV International Multidisciplinary Scientific and Theoretical Conference «Modernization of science and its influence on global processes», held on November 3, 2023 in Bern are presented in the collection of scientific papers.

The conference is included in the Academic Research Index ReserchBib International catalog of scientific conferences and registered for holding on the territory of Ukraine in UKRISTEI (Certificate № 305 dated June 16th, 2023).

Conference proceedings are publicly available under terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License (CC BY-SA 4.0) at the www.previous.scientia.report.

UDC 082:001

© Participants of the conference, 2023

© Collection of scientific papers «SCIENTIA», 2023

ISBN 979-8-88955-783-8

© NGO International Center of Scientific Research, 2023

Table 1

Gender and age group	n	Sign		
		live weight, kg	wool length, cm	shearing of unwashed wool, kg
Askanian thin-fleece				
The main breeding rams	2	127	8,5	11,2
Repair rams	3	84	6,3	9,1
Sheep of the first mating	25	32	5,5	6,2
Ewes	76	66	7,4	7,4
Boys born in 2023.	103	26	-	-
Fertility	88	-	-	-
Romanivska				
The main breeding rams	2	60	6,9	7,9
Repair rams	3	38	5,8	5,4
Sheep of the first mating	15	30	5,0	4,8
Ewes	23	48	6,1	6,3
Boys born in 2023.	72	19	-	-
Fertility	130	-	-	-

As can be seen from the data in the table, the total population of sheep of the Askania breed on the farm is 301 heads, including 76 main ewes with a live weight of 66 kg. There are 2 main breeding rams available, the weight of which reaches 127 kg. In addition, the farm keeps 3 repair rams and 25 rams, the live weight of which is 84 and 32 kg, respectively. The main percentage in the structure of the herd is taken by young animals born in 2023 - 103 heads whose weight ranges from 26 kg. The yield of lambs is 88 heads per 76 ewes, which is a fertility rate of 1.15-1.16.

The characteristics of sheep of the Romanov breed give grounds for asserting that there are significantly fewer of them kept on the farm. Yes, there are 2 main rams and 23 ewes whose live weight is at the level of 60 and 48 kg, respectively. The herd of repair young is increasing, which consists of 3 rams and 15 rams, their live weight is 38 and 30 kg, respectively. In this breed group, an increase in the population of young animals born in 2023 is noted. Due to the fact that the sheep of the Romanov breed are mostly multiparous animals, 2-3 lambs were observed in their litters, which amounted to 72 heads in total, the weight of the young in the middle was 19 kg. Multiparous litters resulted in high fertility of 130%.

The analysis of wool productivity indicators of the experimental herd established that the productive qualities of sheep, as well as their live weight, are lower than the values according to the established standard of the breed. Thus, the length of wool in the main breeder rams of the Askanian breed was 8.5 cm, in their analogues of the Romanov breed, 6.9 cm, which made it possible to obtain 11.2 and 7.9 kg, respectively, of unwashed wool when sheared. Since repair rams have less live weight, they have a lower wool shear of 6.2 kg and 5.4 kg, respectively. Also, they are inferior to the main breeding rams in terms of wool length, which is 6.3 and 5.8 cm, respectively. The population of the main ewes in the section of the studied breeds also differs in terms of wool productivity. Namely, ewes of the Askanian fine-wool breed have a shearing of unwashed wool at the level of 7.4 kg, and in ewes of the Romanov breed, the indicator fluctuates at the level of 6.3 kg. The length of the wool of vice queens of the studied breeds is 7.4 and 6.1 cm, respectively. Somewhat lower indicators of wool productivity are characteristic of bright breeds, so their wool cut was in the range of 6.2 and 4.8 kg, respectively, with a wool length of 5.5 and 5.0 cm, respectively.

Analyzing zootechnical and accounting documents, we established that the farm specializes in the production of lamb, and wool production is a secondary product. As a result, its

implementation is carried out in a natural form, and the documents accordingly lack data on the indicators of pure wool and its yield.

Conclusions: In the course of the study, it was established that the main productivity indicators of sheep of different breeds kept on the farm, which are represented by live weight, shearing and length of wool in the section of different sex-age groups of sheep, need to be improved, as they are below the established standards of the breed.

References:

1. Коваленко В. П., Нежлужченко Т. І. Вплив лінійно-породної гібридизації на інтенсивність росту санией. *Таврійський науковий вісник*. 2008. Вип. 58, Ч. 2. С. 26-29.
2. Крамаренко С. С., Луговой С. І., Лихач А. В., Крамаренко О. С. *Аналіз біометричних даних у розведенні та селекції тварин : навчальний посібник*. Миколаїв : МНУАУ, 2019. 211 с.
3. Кривоно О., Заруба К. Асканійська тонкорунна порода, таврійський внутріпородний тип. *Тваринництво України*. 2012. № 8. С. 42-45.
4. Плехинський Н. А. *Руководство по биометрии для зоометриков*. 1969. 256 с.
5. Чігірлов, В., Богдан, М., Гурко, Є., Максимовська, К., & Ніколенко, І. Вплив продуктивність та експертна оцінка рули овця цигайської породи і помісії з різною частотою спадковості асканійського кросбредного типу. *Аграрний вісник Причорномор'я*. 2021. Вип. 98.
6. Яковчук В. С., Сморочинський О. М. Технологія інтенсивного виховання ярок асканійської тонкорунної породи. *Вівчарство та коніярство*. 2020, Вип. 5. С. 52-58.
7. Katsiçieva O., Polishchuk T., Posukhin V. Evaluation of Productive Qualities of Sheep of Askani Fine-Wool Breed. *Ukrainian Black Sea Region Agrarian Science*. 2022. Vol. 26, No. 2 P 59-66. DOI: 10.31521/2313-092X/2022-26(2)-7